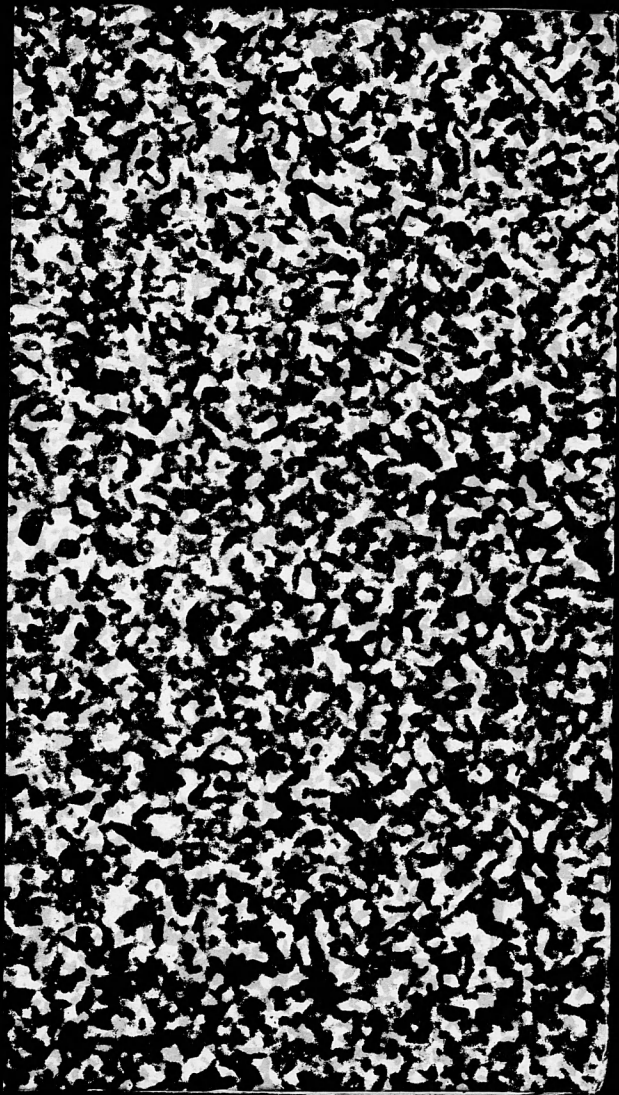

lter

2/28

11

LE

VO

J. VAN VONDEL'S
LEEUWENDALERS,
LANTSPEL.

1648.

1

VONDEL, I. — GESCHIED- EN HEKELDICHTEN III.

1

LI

VO

J. VAN VONDEL'S
LEEUWENDALERS,
LANTSPEL.

1648.

1

VONDEL I. — GESCHIED- EN HEKELDICTEN III.

4

GES

M

J. VAN VONDEL'S
GESCHIED- EN HEKELDICHTEN.

MET INLEIDING EN TOELICHTING

VAN

J. VAN VLOTEN.

B.H.
2 D 29

III.

DE LEEUWENDALERS,
LANTSPEL.

TWEEDE DRUK.

SCHIEDAM,
H. A. M. ROELANTS

A
to
d
v
le
e
Z
o
a
b
h
n
w
d
ri
s
to
't
o
v
r
w
—

INLEIDING.

Bij 't huwlijk van Hertog Karel van Savoyen met de Aartshertogin Katharina van Oostenrijk werd aan 't Hof te Turijn, in 1585, voor 't eerst een Herdersspel opgevoerd, dat, vijf jaar later in 't licht gegeven, weldra wijd en zijd vermaard werd, en talrijke navolgingen en vertalingen uitlokte. Het had den ferrareeschen ridder Guarini tot maker, en droeg ten titel »de getrouwe Herder», *il pastor fido*. Zelf in den trant van Tasso's *Amyntas* gedicht, doch in ongekunsteldheid daarvoor onderdoende, viel het toch meer algemeen dan deze alom in den smaak, en werd als toonbeeld zijner dichtsoort erkend. Geen wonder daarom, dat het ook, in de eerste helft der volgende eeuw, in Holland meer dan een vertolking in 't leven riep. Het eerst van den welbekenden amsterdamschen kreupelrijmer Rodenburgh, die met den oorspronkelijken dichter weinig anders dan den riddernaam gemeen had. In zijn zoogenoemd *Treur blij-eindspel van den Trouwen Batavier*, bracht hij het in hordende alexandrijnen over', terwijl hij tevens het tooneel in 't Haagsche Bosch verplaatste, en den verschillenden personen ook verhollandschte namen (Woudheer voor *Silvio*, Roemert voor *Linco*, Margriet voor *Corisca*, enz.) gaf, doch de reizangen gemakshalve maar onvertaald liet. Twee meer woordelijke vertalingen zagen in 1650 te Amsterdam en

- 1) Tot een staaltjen heeft men den aanvang maar in te zien :

Pheeb, die de aerde voed met zijn ghezwigge waegen,
Genaect de zonsens kreis mits 't nu begint te daegen.
Vrouw Hesperus de ster, bodin der naere nacht,
Trekt weer na heur gewest, zy heeft heur ampt vollbracht
Verduysterende d' aerd, enz.

Utrecht het licht, beide in heel wat vloeyender dicht dan da van Rodenburgh; de eene van David de Potter Lodewijksz. de ander van den welbekenden schilder Hendrik Bloemaert die, naar hij in zijn inleidende Toeëigening schreef, de »wintersche avonden” zijner aan ’t penseel gewijde dagen met Letterarbeid doorbrengende, reeds vóór eenige jaren begonnen was, uit Guarini’s spel een en ander over te zetten, en dat, op aandrang van zijn vrienden thans vol trokken had en in druk liet uitgaan. Onder die vrienden was er een, die hem, bij de uitgave, als »doorluchtig schilder en poët”, met een lofdichtjen vereerde, voor de »zoete en schrandere” wijs, waarop hij »de eene spraak in de ander” had weten over te gieten »dat de koelste ziel vergeet Aan Guarijn in ’t Neêrlandsch kleed”. Die vriend heette Joost van den Vondel, en had waarschijnlijk door Bloemaert reeds een jaar of drie vroeger met Guarini’s Herder, »die gewillig sterven wil voor de zuivere Amaril” kennis gemaakt, en daaruit aanleiding gevonden, zijn italiaansche Herderspel bij de munstersche vredeviering tot een nederduitsch Landspel om te werken. Hij bracht het daarin van een denkbeeldig herderlijk gebied op zinnebeeldig geschiedterrein over, en paste de blijëindende verzoening, door wederzijdsch huwelijk in ’t oorspronkelijke teweeggebracht op die van ’t onspaansche Noord- en ’t spaansche Zuidnederland, in zijn Landskroon en Vreërrijk en beider onderzaten vertegenwoordigd, toe. Daar zoo deze als de andere persoonnamen verhollandscht waren, wilde Jonckbloet daaruit afleiden, dat Vondel zijn »hoofddenkbeeld” aan Rodenburgh’s stuk ontleend had; dit toch hield hij blijkbaar voor oorspronkelijk, en scheen van Guarini’s Trouwe Herder zelfs geheel onbewust. Hij meende die ontleening zelfs een »merkwaardige bijzonderheid” te kunnen noemen, al moest hij tevens toch erkennen, dat aan Vondel »evenwel de verdienste der voortreffelijke inkleeding en uitwerking blijft” en dat »enkele ontleende trekken door den wezenlijker dichter tot een nieuw, schoon tafereel verwerkt, en in een geheel andere, eigenaardige lijst geplaatst zijn; ook in de verste verte”, schreef hij zelfs, »kan in dezen” — doch

aan dan dan toch wel? — »Rodenburg de vergelijking met Vondel niet doorstaan". Laten wij Rodenburg echter nu daar, gaan wij daarentegen Vondels verhouding tot Guarini, dan zien wij, hoe hij inderdaad die hoofdgedachte — dat men 't zoo noemen wil — uit den italiaanschen dichter onttende, in zijn gansche bewerking van 't daarop gegronde Vondelspel, op geheele eigenaardig en zelfstandig dichterswijze te werk ging, en zoo, in spijt dier ontleening, een werkelijk oorspronkelijk nederlandsch kunstgewrocht voort 't aanzijn riep, dat van 't aantrekkelijkst dichtschoon werd ervloeit.

Om te doen uitkomen, hoe weinig Vondel, in zijn keurig dichtwerk, eigenlijk aan Guarini's Herderspel dankte, heeft men slechts de inhoudsopgave te doorloopen, gelijk ze door oemaert bij zijn vertaling gegeven is. Zij volstaat toch, om te doen bevroeden, hoe de geheel verschillende omstandigheden en feiten, in beide spelen, een geheel verschillende bewerking en geheel anders handelende en sprekende personen noodzakelijk met zich brachten. »Die van Arkadiën", zo heet het daar, »offerden jaarlijks aan Diana, hun Godin, een inlandsche jongedochter, daartoe langen tijd vermaand zijnde door 't orakel, om veel zwaarder onheilen te stutten; twelk ook korts daarna gevraagd zijnde naar het einde van zulk een last, op deze manier geantwoord had:

't Geen u dus lastig valt niet eer ten eind zal loopen,
 Dan twee uit godlijk zaad de Liefde saam zal knoopen;
 En d'hooge medelij eens trouwen herders zal
 Van een trouwlooze meid uitwisschen d'ouden val.

Door deze voorzegging beweegd zijnde, verzocht Montano, die zijn afkomst rekende van Hercules, dat zijn eenige zoon Silvio ten huwelijk beloofd werd aan Amarillis, een er edele nymf, insgelijks eenige dochter van Tityro, getroten uit Pan. En alhoewel de ouders van wederzijden een huwelijk met allen ijver zochten te voltrekken, 't en kwam nochtans niet tot het gewenschte einde, overmits de afgeling, die geen ander noch grooter vermaken had dan

in de jacht, leefde gansch afgezonderd van liefkoozige gedachten. Middelertijd was een zeker herder, Mirtillo genaamd, zoon, zoo hij waande, van Carino, een herder wel in Arkadiën geboren, maar langen tijd in Elis woonachtig, met een vierige liefde ontsteken tot deze verloofde Amarillis; en zij beminde hem ook van gelijke, maar dorst het niet openbaren uit vreeze van de wet, die strengelijk met de dood strafte de vrouwelijke ontrouwigheid; 't welk groote gelegenheid gaf aan Corisca, om hinderlijk te wezen aan de jonkvrouw bij haar gehaat zijnde om de liefde van Mirtillo op wien zij wonderlijk verzot was. Hopende dan, dat zij met de dood van haar tegenminster de getrouwe liefde van dien herder te lichter zoude overwinnen, verricht ze zooveel met haar logens en bedrog, dat deze ongelukkige gelieven onvoordachtelijk en buiten zulke meeninge, als haar te laste geleid wierd, in een hol bij malkander kwamen, alwaar zij, van een Satyr beschuldigd zijnde, beide gevangen wierden. Waarom Amarillis, niet kunnende haar onschuld verdedigen, ter dood veroordeeld wordt. Mirtillo, hoewel hij niet twijfelde, of hij had de dood zeerwel verdiend, en wel wist, dat hij door de wet, die alleen de jonkvrouw strafte, zou vrijgaan, besluit evenwel te sterven voor haar, gelijk hem ook door dezelve wet toegelaten was. Zijnde dan door Montano, wien als priester dit toestond, ter dood geleid, is ondertusschen aangekomen Carino, die hem kwam zoeken, en hem daar zag voor zijn oogen, in een gestalte niet min ellendig als onverwacht, alzoo hij hem niet minder beminde, dan of hij zijn natuurlijke zoon had geweest. En terwijl hij poogde, om hem van de dood te bevrijden, met zijn redenen te bewijzen, dat hij een vreemdeling was, en dierhalven niet konde een offerande zijn voor een andere, komt te ontdekken — hoewel zonder achterdenken — dat zijn Mirtillo de rechte zoon was van den priester Montano; de welke nu, de rechte vader wezende, hem gansch bedroefde, dat hij moest de wet volbrengen over zijn eigen bloed, en wordt van Tirenio, een blinden waarzegger, onderricht, door de uitlegging van 't orakel zelf, dat het niet alleen strijdt tegen de wil der Goden, dat men die offerande uitvoeren zoude,

maar dat ook nu het eind gekomen was van de zwarigheden van Arkadiën, gelijk haar door de goddelijke stemme voorzeid was. 't Welk zij, met hetgeen nu gebeurd was, overleggende, besluiten, dat Amarillis van niemand anders kan noch behoort de bruid te zijn dan van Mirtillo. En alzoo weinig te voren Silvio, meenende eenig wild te schieten, gekwetst had Dorinda, die op hem zeer heftig verliefd was, en door zulken geval zijn gewone stuurschheid in minnelijke meêdoogendheid veranderd had; nadat de wond van die nymf, die eerst doodelijk geacht wierd, wederom tot genezing gebracht, en Amarillis bruid van Mirtillo geworden was, is hij ook een minnaar geworden, en trouwt Dorinda, om welke buiten aller meening zoo gelukkige toevallen Corisca eindelijk haar herinnerde, en van de gelieven vergiffenis verworven hebbende, nu heel vertrouwt en van de wereld verzadigd, besluit haar leven te veranderen".

In den Trouwen Batavier van den Ridder Rodenburgh is dit alles nu uit een denkbeeldig Arkadiën, op de plompste en onnatuurlijkste wijs, in het Holland der zestiende eeuw en op den spaanschen tijd overgebracht. Wat zal toch in Batavia een »hoogpriester van Diana, afspruitende van Herkules", en die den naam Heerenaam draagt? wat »een Zeegheer van Pan's afkomste", en hebbende d' een een zoon Woudheer, d' ander een dochter Orania? »Welken zone" — gelijk het dan verder heet — »hij had verloren in 't jaar 1574, ten tijde als den Spangiaert Leyden belegert hebbende, en Haer Hooghmo. de HH. Staten-Generael, beneven Z Excie, de Prins van Orangië, tot ontzet van de Stadt de Landscheyendijck hadden laten doorsteken, met een springvloed, welker ebbe medenam een driftigh wieghsken, waardoor Heereman zijn zoone verloor. 't Zelve wieghsken werde aen den oever van den Rhijn gevonden met het kindeken door eenen Vrederijck, die 't kind berghden, en vermits hij 't vond in een wieghsken van cypressenhout gemaect, noemde 't kind Cypriaen", enz. Verder hebben lan alle dingen als in Guarini's spel, plaats, totdat »Vrederijck vindende zijn gevonden zoone Cypriaen in dood's nood, begheerde voor hem te sterven. D' Hooghpriester onder-

zoekende het stuck, ontdeekt, dat Cypriaen zijn eigen zoon was, met groote verheugingh, die hy huwt met Orania, en Theodora met Woudheer, waerdoor 't orakels voorzichte' (versta voorziening) »volbrocht was, en Batavia bevrijdt van de peste, en het opoffren van een maeght alle jaer. Het tooneel is 's Gravenhaghe en 't Bosch'. — 't Een zeker, door deze verhaspeling der alledaagsche hollandsche werkelijkheid met de herderlijke toestanden van Guarini's verbeelding, nog ongerijmder dan 't andere, en alleen voor 't onzinnige brein van een Rodenburgh zoo toe te stellen. Hoe geheel anders daarentegen bij Vondel! Bij dezen toch blijven wij in de wereld der verbeelding, die ons slechts een zinnebeeldige afschaduwing van 't geschiedbeloop der nederlandsche werkelijkheid verschaft; terwijl daar tevens 't italiaansche geheel, tot onkenbaarwordens toe, naar verwerkt is. Vondels Kommerijn, Hageroos, Adelaert, zijn Lantskroon en Vrerijck, Heereman en Volckaert, hebben hoegenaamd niets meer van de bij Guarini voorkomende personen. Ternauwernood herinneren hier en daar een versregel of wat aan die van den Italiaan, van welken hij eigenlijk alleen het denkbeeld eener op een orakelspreuk gegronde verzoening door een voorbestemd huwelijk heeft overgenomen, doch alles verder met de hem eigene keurige dichtpen verwerkt, en in een zelfstandig nederlandsch dichtgewrocht herschapen. En dan zou men hem »in dezen" — gelijk het zoo eigenaardig heet — afhankelijkheid van Guarini, neen, Guarini's »batavischen" verhaspelaar, willen aanwrijven! Men haaste zich waarlijk toch, den armen Ridder weder tot zijn vergetelheid terug te doen keeren, waaruit men hem zoo te kwader uur heeft opgerakeld, en legge er zich liever op toe, Vondel in zijn volle waarde te leeren kennen, genieten, en waardeeren. dan hem, tegen alle recht en reden in, zoo te veronwaardigen en verkleinen.

Haarlem, 7 Juny 1877.

V. VL.

DEN HEERE
MICHIELLEBLON,

AGENT DER KROONE EN KONINGINNE VAN ZWEDEN BY DE
DOORLUCHTIGHSTE MAJESTEIT VAN GROOTBRITANJE.

Mijn Heer,

Dichters zijn niet deurgaens zulcke ongeluckige Waerzeggers, of men ziet zomtijts, oock buiten alle hope, gebeuren het geen zy een goede wyl te vore spelden. Dat getuight ons de profecy des Stroomgodts van de Maze, die, eenige jaren geleden den Hollanderen dit voorzong¹:

Zoo wort met vier het eeuwich vier gebluscht:

Zoo vreet de vlam des Hemels taeie roé:

En HENRICK houdt de heirbaen van August,

En sluit de poort van 't gruwlijck oorloogh toe.

Dees vrolijke dagh, dees gouden dagh is ten lange leste eens opgegaen. Wy hooren de zilvere vredetrompet den VREDE inblazen. Wy beleven het geenwe naulix gelooven, namelijk het gewenschte einde des eeuwigen oorlooghs, die den ganschen weereltkloot met zich omtrock, en in een gedurige bloetkoortsighe onruste hielt. Prins VREDERYCK HENRICK heeft zijnen naem met de daet, en alle zijne oorloghstriomfen, en laurieren met eenen eenigen Vredetriomf, en den gezegenden olijftack gekroont, en ons den Vrede, zijnen lesten adem, tot een geluckigh testament nagelaten. Hierom magh de Hollantsche Melcker, in de schaduwe des beukebooms gedoken, den Hemel en hem wel ter eere zingen:

1) In Vondel's eigen Stedekroon voor Fred. Hendrik.

*O Matelief, ick hou gewis, een Godt,
Een Godtheit, help ons aen dit vreedzaem lot.
Ick wil hem oock opoffren mijn gedachten,
En lam en vaers, het puick der kudde, slachten;
Dewijl hy my laet weiden zoo gerust,
En spelen wat mijn hart begeert, en lust.*

Wy mosten dan mede op het spoor van Virgilius (die, in 't geruste bezit van zijn hoeve en lantgoet herstelt, Augustus aldus met Herderszangen eerde) den Hoogen mogender Heeren Staten, d' assche van den Nassauschen Vredehelt uit Keizerlijcken stamme, WILLEM zijnen eenigen zonen Prince van Oranje, en onze Burgemeesteren, die getrouwe Vredevaderen, dit Lantspel toespielen, het welck wy Uwe E. opdragen, die, een rechtschapen Neêrlanders aert, uit der bloeienden welstant der Nederlander niet dan blyschap kunt scheppen, en wiens onbloedigh ampt eigentlijk bestaet in Vrede tusschen drie en vier Kroonen aen te voeden en t' onderhouden, en Koningkrijcken door zachte zijde banden van vrientschap en eendraght onderlingh te verbinden. Heerlijke pallaizen zijn zelfs Koningen en hun Gezanten en Agenten zoo aengenaem niet, of het lust hun zomtijts, ten platten lande, by simpele herders en ackerlui den, zich te vermeiden, en hoffelijke grootsheit en pracht voor kleenheit en eenvoudigheid te verwisselen. Ghy naemt, om u zomtijds van gewichtige bekommelingen wat t' ontlasten, altijd geen lust in histori-schilderyen van Vorsten, Vorstelijcke personaedjen, en trotse hofgebouwen, maer oock dickwils in kunstige lantschappen, dorpen, en gehuchten, van boeren en herderen bewoont; en zaeght 'er met genoegen zelfs de Goden uit den Hemel, in de gedaente van sterflijke menschen, den stockouden Filemon en Baucis, onder hun rieten dack vergasten, hun schamele hut in eenen rijcken tempel, hen beide in boomen veranderen. Hierom durven wy den Heer Agent te vrypostiger ditmael aen den boerendisch noodigen, op natuurlijk veltgewas, in teene korfkens, houte nappen, en aerdewerck aengerecht. Uwe goetrontheid en rustigheid zal ons open hart

aenzien, dat zich en anderen op dit gezegende vredefeest wenscht, uit danckbaerheit voor zulck een onuitsprekelijke deught en hemelsche weldaet, te verquicken, en in het groen spelen te voeren, zonder gal, zonder erghwaen, zonder de helderheit van dien schoonen zomerschen zonneshijn, en dat zuivere hemelblaeuw met een allerminste neveltje te rimpelen en misverwen. Honighbyen zullen uit deze bloemen niet dan honigh en nekker zuigen. Indien by ongeval een spinnekop hier venijn uit trecke; het komt by haren aert, niet by de bloem toe. De Voorredenaer zal het wit van dit werck ontvouwen. Wie hier te diep in verzinckt, en neuswijs, in alle personaedjen, vaerzen, en woorden, geheimenissen zoekt, zalze 'r niet visschen. Wy hebben slechts eenige verwen en geuren, die ons voornemen dienen konden, uitgezocht, en onder een gemengt, en het beloop van oorloge en vredehandel aldus in het klein ten ruighsten ontworpen, om alle hatelijckheit te schuwen; anders had men de bloem van deze verzieringe netter op de zaeck zelf konnen passen. D'aeloutheit getuight nergens dat de Heidenen Pan, maer wel Diane, menschen opofferden. Evenwel brengen wy Pan op het tooneel; eensdeels dewijl de veerijckheit der Nederlanden een Veegodtheit vereischt; anderdeels om iet grooters aen te wijzen, 't welk van het Heidendom door dien zeldtzamen afgodt uitgebeelt wert. Want die vervloecte afgodery, en het menighvoudigh verdeelen van het enckele en eenige Wezen der Godtheit in ontelbare bygoden, ter zijde gestelt, zoo schilderde Pan haer wat groots en waerachtighs voor d'oogen. Pan is in het Grieksch AL gezeit, en de Natuurwijze Heidenen wouden door zijn beelt de geheele Natuur, of liever de Godtheit, die zich in alle schepselen uitstort, uitbeelden. Zijn bovenste deel verтоont den hemel: zijn onderlijff en ruige bocksvoeten, het aertrijck met zijn ruigte, en bosschaedjen, en boomen, en steenklippen. De roode troni betekent het vier, dat om hooge zweeft; de horens op het voorhoofd, de maen; de lange baert, de zon met hare stralen; de gespikkelde huid om het lijf geslagen, de starren; de gekringelde wichelstock in d'eene hant, het ronde

jaer, 't welck zijn begin aen het einde knoopt; het speeltuigh van zeven ongelijke fluiten aen een gekleeft, de zeven dwaelstarren en het goddelijk muzijk der overeenstemmende hemelklooten. Zy wouden met Pan het zelve zeggen, dat Anchises geest tegens Eneas zeide:

*Een innevloeiend Geest voedt hemel, aerde, en zee,
De klaere zon en maen, en alle sterren meê.
Een eenigh geest, gestort door 's weerelts lijf en leden,
Beweeght dit groot gevaert, van boven tot beneden.*

In zulck eenen zin, en niet anders moest men vatten deze woorden van eenen anderen Poet (Lucanus):

*Al wat gy ziet, in 't lang en breê,
Is Godt, het zy dan lucht, of zee.*

D' allerrootmoedigste en wijste Filosoof, die in den derden Hemel, ja in den Paradijze, ter schole voer, pooghde zelf den bygeloovigen Atheneren den waerachtigen Godt, in wien wy leven en zweven, levendigh in te boezemen door het opschrift van hun eigen altaer, DEN ONBEKENDEN GODT toegewijdt. Het zal den Agent gelieven, onze onnozele tooneelschildery aldus of andersins een luttel te helpen ontschuldigen, nu wy, naer den aert der weelige Poëzye en hare vryheit, onder de schors van een verziersel, toelleggen, om jeught en burgerye by deze gelegenheit vermakelijk te stichten, niemant t'ontstichten, met dit Lantspel, dat niet te plat en plomp moet vallen, nocte hooger dan zijn behoorlijke maet rijzen, en welcks onbebloet tooneel doorgaens vast en stil staet: gelijk het Spel oock niet bloot behoorde te wezen van gezonde leeringen en zeden, en die beide van outs her gepreze eigendommen, de Herkennisse en den Overgangk, hier van zwaricheit en verlegenheit in blijtschap en geluck, het welck Uwe E. in zijn doorluchtigh Agentschap toegewenscht wort van

Uwe E. dienstdiende

JOOST VAN DEN VONDEL.

INHOUT.

Toen de Leeuwendalers, door vrede en voorspoet verwaent en baldadig geworden, op de feestspelen van Veen- en Jaghtgod Pan de groote Lantmaeltijd hielden, gebeurde het datze, al beschonken, en dronken, van woorden tot vuisten, en messen quamen. Waerandier, Helt genoemd, om zijn sterckheit, en vromicheit, een zoon des Woudtgods; en Duinrijk, een zoon van Pan, zich midden onder het gevecht werpende, om onheil te verhoeden, en hevigen te scheiden, lieten 'er onnozelyk hun leven. Woudt- en Vee- goden, hierom gestoort, plaeghden het lantschap, dat sedert noit rust hadde; want Zuidtzy en Noortzy bleven door haet en rijt gedeelt, en beschadighden, en quetsten elckandere dagelyks; de Zuidtzyde onder Lantskroon; de Noortzyde onder Volckaert, en zijn Medeheemraden. Godelieve, Waerandiers weduwe, was op haer mans lijk overleden, en had eenen zoon nagelaten, Adelaert genoemd, dien Lantskroon aannam, en opvoedde. Vredegunt, Duinrijcks zwangere weduwe, wert gedwongen met Kommerijn, wiens man onnozelyk neergeleit was, in duin te vluchten, gelyk meer andere vrouwen; daerze van een schoone dochter beviel, en, op haer verscheiden leggende, Kommerijn, wiens borsten zy gezogen hadde, haren merckring gaf, en belofte van

haer nam, datze het kint, alzo zy voor vergift vreesde (want men uit boosheit Duinrijcks bloet zocht te vernielen), zoude onbekent op Heenraet Volckerts werf te vondeling leggen, en deszelfs herkomste twintigh jaren verbergen. Aldus wert dit kint, met een bloetroos op den arm geboren, in de hage gevonden, Hageroos hier naer geheeten, en Grooten Vrerick overgelevert, die het zorghvuldigh opvoedde. Kommerijn uit haer armoetje geschupt, en hier langer geen heil te gemoet ziende, vertrock naer een vreemt gewest, daerze zich armelijck en eerlijck beholp. Verscheide voorspoken van aenstaende zwaricheden, en een vreeselijke staertstar vóór haer vertreck opkomende, en de lantzaten dreigende, beweegden hen raet te vragen bij Velleede, Priesterin en Waerzeghster van Pan, die jaerlijcks eenen jongeling, ten gezetten dage wettig by keur en lot getrocken, eischt, om tot een zoenoffer der gequeste Godtheit gestelt te werden ten doele des Wildemans, hun van Pan opgezonden; en hoewel men ondertusschen dickwils by Velleede om een uitkomst aenhielt, zy troostezè niet dan met dubbelzinnigh antwoord. Na twintigh jaren keerde Kommerijn, oudt en arm, weder, op het verschijnen van Vredegunt, haer radende den schuilhoek der ballingschappe, ook door tweedraght en oproer gesteuert, te verlaten, en het vaderlant en d' oude buurt te bezoeken, daerze heur geluck zou vinden. Zy quam 'er dan juist ten zelve dage, dat het bloedigh lot op Adelaert viel, en hy na vele moeite ten doele des Wildemans gestelt wert. Hageroos uit minne, en door Adelaerts langdurige gediensstigheid bewogen (te meer, alzo hy haar, effen te voren op de jaght, des schoffeerders handen ontweldighde), bood zich aen voor hem te sterven: maer Pan, verschenen, schutte dien scheut, en schortte het offer, niet zonden

duis
den
den
met
aen
Toe
huu
gesp
zide
Lee
welk
hier

duistre uitspraek, waer over d' omstanders verbaest stonden. Kommerijn, op dit gerucht aenkomende, en hoorende den naem van Vredegunt noemen, geraeckte in gespreck met hun, broght de gelegenheit der geboorte van Hageroos aen den dagh, en wert voor haer getrouwicheit beloont. Toen zagh men den dagh door het orakel, sloot het huwelijck van Adelaert en Hageroos, beide uit Ackergoden gesproten, en vereenighde en verzoende in dit paer Zuidzijde en Noortzijde. Lantskroon kende de Noortzijde van Leeuwendael voor een VRYHEIT op zich zelve. Men verwelkomde en omhelsde malkandere van wederzijde, en hier op ging de bruiloft in.

PERSONAEDJEN.

KOMMERYN, *Vredegunts minnemoeder.*
BLINDE WOUTER, *Roeper, en bode.*
ADELAERT, *Lantskroons voesterkint.*
HAGEROOS, *Groote Vrericks voesterkint.*
REY VAN LEEUWENDALERS.
HEEREMAN, *Heemraet van de Zuidtzijde.*
VOLCKAERT, *Heemraet van de Noordtzijde.*
LANTSKROON, } *Heerschappen.*
VRERICK, }
WARNER, } *Huismans.*
GOVAERT, }
VELLEEDE, *Priesterin en Waerzeggerin van Pan.*
DE WILDEMAN.
PAN, *Vee-en-Jaghtgodt.*

Het tooneel vertoont Leeuwendael. De Rey bestaet uit Leeuwendalers.

VOORREDENAER.

Schoon nu alle personaedjen
 Reê staen, om op dees stellaedjen,
 Op dit groene speeltooneel,
 In dit boere lantprieel,
 Uit te komen, en uw ooren
 Haere rol te laten hooren;
 Noch zent my Taelleie¹ hier
 Eerst vooruit ('t is haer manier),
 Om onze Aemstelnymf te groeten,
 En met reden te gemoeten;
 Want zy niet begrijpt, noch weet,
 Hoe Melpomens Treurpoëet,
 In Taelleies dienst getreden,
 Dorpen kiest voor groote steden;
 Mangelt al de pracht van 't hof
 Voor een stulp, en ackerstof;
 Leiendack voor riete daken:
 Tabberts, die van purper blaecken,
 Voor een ruwe huismans py;
 Koningklijke leckerny
 Voor wat melcks, en roggekorsten;
 Koningen en rijke Vorsten
 Voor een' lantman, slecht genoeg;
 Scepters voor een schup en ploegh;
 Kroonen, trots om op te roemen,
 Voor een krans van boterbloemen;
 Treurzang voor een boereliet
 Op een fluit, of herdersriet.
 Goelijke Amsteljoffer, luister,
 Zaeghtghe Apollo niet zoo duister

¹ Versta Thalia (de Blijspel-Muze).

Schuilen in een' herdersrock,
Met een' hazelaeren stock,
En een' staf, de schapen' drijven?
Lees dan wat al d' Ouden schrijven.
Zaeghtghe Paris en Adoon,
Elck een Koningskint en zoon,
Niet op 't velt de harten winnen
Van hun Nymfen en Godinnen;
'k Gaef den Dichter ongelijck.
Maer de stadt is nu te rijk
Om een Lantspel te begapen,
En een dorp, vol herdersknaben.
»Herdersspelen, het is nacht!»
Roept de Heere- en Keizersgracht,
»Wegh met herderinne, en boeren!
Legh ons marmersteene vloeren;
Treck de gevels hemelhoogh:
Trots van buiten in het oogh.
Bouw de zalen trots van binnen,
Dat een storremleër de spinnen
Daer bestorme reis op reis;
Kleet den wandt van 't graftpallais
In tapijt: ontzie geen kosten.
Dat de schoorsteen met haer posten
Vry van louter marmer glimm'.
Dat de stoep by trappen klimm',
Als een troon, en kunst van leunen
Onzen Adel ondersteunen.
Dat de rijkdom, vol ontzagh,
Door een ysre trali lach',
En beschimpe een' kermiskinckel,
Die hier kraem- en poppewinckel
Komt bekijken uit het groen;
En, verbaest om 't nieuw fatsoen,
Stockstijf staet en gaept daer buiten,
En vergeet zijn' mont te sluiten".
Zacht Mejoffer, niet te prat:
Amsterdam is tot een stadt

Uit de groene zô gewassen,
Uit haer veen, en visschersplassen.
Laeck den huisman niet te veel.
Rome roept met luider keel:
»'k Haelde voortijts met genoegen
Burgemeesters van de ploegen;
Die in dorp en acker school,
Klom op 't gouden Kapitoel”.
Hooptghe, als Rome, noch wat verders?
Danck den Hemel: danck uw herders,
GROOTEN VREERICK, Vooght van 't Lant:
Danck der Landen rechte hant,
Oms Stadthuis met al zijn Heeren,
Die het zwijn des oorlooghs keeren,
Dat de weerelt ommewroet,
Zat en dol van menschenbloet.
Maer wie zal de paiskroon spannen
Onder ons doorluchte mannen,
Vredevaders, nimmer moê?
Zinghze prijs en eere toe.
Noem nu elck een' Lantbeschermer,
Waert een beeldt van gout, of marmer,
By 't gekroonde Wapenkruis,
Midden voor het nieuw stadthuis¹;
Dat, gebouwt op die pylaeren,
D' eeuwigheit, ontelbre jaren,
Kan verduren, zonder last,
Schoon de Nijt hier tegens bast.
Laet den Dichter dan geleiden,
Door de Nederlantsche weiden,
Met een Lantspel deze vreught;
Dat u toone, hoe de Deught
Zoo van hooge als lage Heeren
Haere rol in boerekleëren
Uitvoer' met een boeretael;
Hoe dit kleine Leeuwendael

1) Van 'twelk men den bouw nu weldra bewerkstelligde.

Durf heel Neêrlant overschreeuwen,
Dat met wapenen, vol leeuwen
(Nu getoomt, en mack, en tam),
Brullende te velde quam.
LANTSKROON houde 't woort van Spanje,
VREERICK ga hier voor Oranje;
HEEREMAN van genen kant,
VOLCKAERT hier, voor Staet van 't Lant,
Dat gereten aen twee deelen,
Zuidt en Noortzy hoort krackeelen.
Zie eens hoe een Wildeman
U wat groots verbeelden kan,
En den oorlogh weet te schilderen,
Daer de menschen door verwilderen,
En alle ackers, wilt en woest,
Maejen eenen jammeroegst.
Zie wat Wildaert u kan dwingen,
Die de bloem der Jongelingen
Jaerlicks eischt, en helt op helt
Deerlijk schiet, en nedervelt,
Eer in 't loof van Haegsche linden
Wy door Godt een uitkomst vinden,
Die partyen, korts zoo schuw,
In een paer te gader huw'.
Leen dan leerzaam ons uw zinnen,
Want men gaet de rol beginnen:
Looptze op uw genoeg en af,
Danck den Dichter, dieze gaf.

Ter
Een
Het
Wae
De z
Terv
Hier
Wae
Zijn
En g
Aen
Aen
Ick
In '
Daer
En l
Ter
In '
Die
Gew
O, g
Mijn
Den
Hee
Zoo
Wa
En
En

HET EERSTE BEDRIJF.

KOMMERYN. BLINDE WOUTER.

KOMMERYN.

Ter goeder ure toont de klaere morgenstrael,
Een veurbô van de zon, my 't oude Leeuwendael,
Het vleck van mijn geboorte, en zijn beplante wallen;
Waer langs de versche Beeck zachtzinnigh komt gevallen,
De zandige oevers schaeft, en Zuidt-en-Noortzy deelt:
Terwijl een morgenlucht in 't boomloof ruischt, en speelt.
Hier rijst de Leeuwenbrugh, en ginder breidt de linden,
Waer onder my ter sluick mijn vryer wist te vinden,
Zijn bevende armen uit, en is alreede krom,
En gemelijck, als ick, van hoogen ouderdom.
Aen deze zijde plagh de koe van room te zwellen;
Aen d' andere 't weeligh ooft, en pruimen en moerellen.
Ick zie de lantkappel des Veegodts in 't verschiet,
In 't schamel dack des Godts, gedeckt met mosch en riet,
Daer 't volck om zegen bidt. Ick zie ons boerehuizen,
En hoore, zoo my dunckt, van veer de baren bruizen.
Ter goeder ure broght ick 't hier al steenende aan,
In 't kriecken van den dagh, op 't kraejen van den haan,
Die vast den huisman weckt, en duizent nachtegalen,
Gewoon hun' wilden zangk te leeren aen de dalen.
O, goede vader Pan! ghy, zegenaer van 't vee,
Mijn komst mishage u niet, in mijn geboortestê,
Den zeilsteen van mijn hart, zoo krachtelijck bewogen.
Heeft Vredegunt my hier in deze streek getogen,
Zoo stierme voort te recht met dezen krommen stock,
Waer op ick leun en steun: verdelgh den bittren wrock,
En wortel van 't krackeel, indien het noch blijf duren,
En legh een' bant van vrede om zuleke nageburen.

Maer luister: wat bediet dat ysselijk getoet,
Gevolgt van iemants stem en galm, die my gemoet?
Hoe vat ick deze leus, en onbekende reden?
Men wort door vragen wijs: hier komt hy aengetreden.
Verstout u, Kommeryn, en vraegh hem naer bescheit.

WOUTER.

Ghy Leeuwendalers, rijst: de zoendagh, lang beschreit,
Het gruwlijk jaergetij verdaeght u om te loten.
De Wildeman heeft noch zijn pijlen niet verschoten:
Hy eischt den Jongeling tot boete van 't geschil.
Ghy Leeuwendalers op; gehoorzaemt 's Hemels wil!

KOMMERYN.

Ay Roeper, wat bediet dit blazen van den horen,
Dit roepen vóór de zon? wat komt my hier ter ooren?
Wat eischt dit jaergety? wat wil de Wildeman,
De Jongeling, en 't geen ick niet begrijpen kan?

WOUTER.

O bestemoêr, ghy zijt te grijs en out van dagen,
Om naer de jammeren van Leeuwendael te vragen:
Al 't omgelegen lant gewaeght van 't ongeval,
Dat jaren heeft geduurt, en eeuwich duren zal,
Ten zy de Woudtgodt zelf of Vader Pan dit keere.
Wy vieren dezen dag, dit feest geen' mensch ter eere,
Noch reuckloos, maer door last, ja Godtheên tot een' zoen,
En offren haer een' man, om erger te verhoên.
Het Leeuwendaelsch krackeel was reede hoogh geloopen,
En d'aerde had het bloed der Ackergoôn gezopen,
Wanneer Velleede ons riedt met haren eigen mont,
Voor dezen Wildeman dien Vader Pan ons zondt,
Een' Jongelingk, by keure en lotinge uitgekoren,
Te stellen, tot een wit en boete van Godts toren.
Wy zagen twintighmael den bloessem aen den boom,
Dat hier de zode dreef in eenen rooden stroom
Van dit onnozel bloet, uit hoogen noot vergoten;
En sedert heeft ons ramp de Godtheit noit verdrotten.
Ghy zult, eer noch de zon de Westkim raecken kan,
De jaerlijcksche offergaef zien offeren aen Pan,

En dien r
En Wilder
Ick blaze
Men vraeg
Door welc
Maer zy v
Dat Pan
Wanneer
Wy zien
Te lang, c

Wat Wilo

Een gruw
In bosch,
En dorre
Waer her
Een holle
Men zagh
Noit rust
En valt o
En slorre
Wanneer
Dan leun
En ronck
De mensc
Noch sne
En lacht
Noch vri
Zijn grof
De hande
Zijn eick
Hy wand
De baert
En bieze
Of schee

VOND

En dien rampzaligen, van s' Wilden pijn getroffen
En Wildemans geweer, ter aerde hooren ploffen.
Ick blaze met den dagh aldus het hooghtijt in.
Men vraeght d' Orakels vast, en 's Lants Waerzeggerin,
Door welck een middel best dees roê werde afgebeden;
Maer zy vertroost ons slechts met dubbelzinnigheden,
Dat Pan genezen zal de langgeproefde smart,
Wanneer de Wildeboogh hem micke naer zijn hart.
Wy zien dien tijd te moet, en tellen dagh en uren,
Te lang, och arm! vergeefs.

KOMMERYN.

En blijft die twist noch duren?
Wat Wildeman is dit, die dus het lantschap quelt?

WOUTER.

Een gruwzaam boschgedroght: hy houdt zich op het velt,
In bosch, in duin, aen strant, en leeft by raeuwe kruiden,
En dorre wortelen, dan Noortwaert, dan ten Zuiden,
Waer hem een buy, in 't brein gestegen, henedrijf.
Een holle boom is 's nachts zijn slaepstal, en verblijf.
Men zagh hem onder dack, gebouwt met menschenhanden,
Noit rusten. Hy erkauwt de boomschors met de tanden,
En valt op d' aerde plat voorover met zijn borst,
En slor rept plassen uit tot lessing van den dorst.
Wanneer de zee begint het avontvier te dooven,
Dan leunt het op zijn' rugh, en roockt, gelijk een oven,
En ronckt, dat koeij noch kalf kan rusten hier ontrent.
De menschen loopen voor, wanneer hy loopt en rent,
Noch sneller dan een paert. De vrijsters ziet hy gaeren,
En lachtze minlijck toe, die anders van bedaren
Noch vrientschap weet, en grimt gestadigh even nors.
Zijn grof gebeente is ruigh bewassen met een schors.
De handen, vingers, voet en teen gelijcken wortelen.
Zijn eicke hielen treên de kaien zelfs te mortelen.
Hy wandelt barrevoets, en spoelt de voeten niet.
De baert is groen, als gras: de locken schijnen riet
En biezen onder een, en lieten zich noit kemmen,
Of scheeren, noch met strick, of lint en hairsnoer temmen.

Hy spalckt twee uiens¹ op, en geeft u een gezicht,
Gelijck door een lantaerne een kaers by avontlicht.
Een bondel pijlen, boogh, en knodts verstreckt zijn wapen,
Die wappren aen den boom, waer in hy 's nachts gaet slapen.
Maer zeghme, bestemoêr, indien men 't weten magh,
Wat jaeght u hier, zoo vreemt, in uwen ouden dagh,
In dit geplaeght gewest? Wie zijt ghe die zorghvuldigh
Naer onze ellende vraeght? Ghy zijt geen antwoord schuldigh,
Doch meltme niettemin uw' naem, en uit wat oort
Ghy eenzaam herwaert koomt; maer spoedigh: ick moet voort.

KOMMERYN.

O lantsknecht, schroom niet eens te vragen naer wat zaecken
Het u believe, en 't geen my vry stae aan te raecken.
Mijn naem is Kommeryn, dit lant mijn vaderlant.
Ik zocht uit dezen twist, aen eenen andren kant,
Nooddriftigheit en rust, gestooten uit mijn eigen;
En teegh den Rijn op, toen de staertstar ons quam dreigen,
Gelijck een roode roede, en menigh vrouwmensch vloot
Om 't Leeuwendaelsch gevecht, in bittren barens noot.
Nu oproer my verbiet by vreemde oock stil te leven,
Zoo koom ick dus uit noot den Rijnstream afgedreven,
En zoek mijn avontuur, en oude kennis hier.
O knaep, mijn ouderdom viel zuur, en staetme dier,
Indien ick mijn fortune u levendigh zou melden.
O weide, o boterkarn, o kampen, klavervelden,
Weest hartelijck gegroet: zijt anderwerf gegroet,
Wel eer gezegent lant, en vleck: mijn weêrkomst moet
Mijn lantsliên tot geen last, en my tot rust gedyen.

WOUTER.

Indien mijn korte tijt het eenighzins kost lyen,
'k Had lust uw avontuur wat breeder te verstaen,
Nu jaeght myn ampt my voort, en dwingt my om te gaen.
Ghy Leeuwendalers rijst: de Zoendagh is geboren:
Op op, en treckt het lot: verzoent der Goden toren.

---

¹ Men wachte zich hier, met van Lennep en Verwijs, 't engelsche
ye in te willen zien; versta eenvoudig oogen als uyen.

Wa
O K
En
Die
Wa
Dae
Tot
Gev
Nae
En
Afg
Ter
En
Ve
My
W
Ma
In

KOMMERYN.

Wat hoor ick hier al nieuws, och, och! maer luttel goets?
O Kommeryn, most ghy, na zoo veel tegenspoets
En kommers en verdriets, noch hooren d' ongelucken,
Die uw geboorteplaets en Leeuwendalers drucken?
Waer heeft u d' ouderdom ten leste toe gespaert,
Daer menigh zoo gerust, zoo stil ten grave vaert?
Tot noch toe hebtghe dan vergeefs met uw gebeden
Geworstelt, en om hulp met vader Pan gestreden;
Naerdien hy 't vlek bezwaert met zulck een' wreedten eisch,
En zich niet zoenen laet dan, och! door menschevleisch.
Afgrijslijk zoenaltaer! ick ben mijn hoop ten ende,
Ten zij de Hemel 't radt van 's Landts fortune wende,
En zette ons lantschap weêr in zijnen eersten staet,
Verlost van nijt en twist, en bittren burenaet.
My schrickt voor dezen dagh. Wat moet een mensch beleven!
Wat uitkomst zal ons Pan in zoo veel jammers geven!
Maer kijk eens, wie komt hier met zulck een blijde vlaegh
In 't aanzicht? 'k Wil hem gaen beluistren uit dees haegh.

ADELAERT. HAGEROOS.

ADELAERT.

O schoone zon, ghy rijst wel schoon
En heerlijk uit den oostertroon,
En treckt tot u al 's weerelts oogen;
Maer met een krachtiger vermogen
Verrijst mijn zon, die opgeweckt,
Zoo vele harten tot zich treckt,
En waerdiger is aengebden
Van al wat ademt hier beneden.
'k Verwachtze nu, schier afgepijnt:
Hoewelze slechts voor andren schijnt,
En niet voor my, wanneerze uit jagen,
In niemant minder schept behagen
Dan in een' minnaer, die zoo trouw,
Zijn zinnen hing aen zulck een vrouw,
En in een' doolhof van gedachten
Om haer verdwaelt geheele nachten,

Geheele dagen, op het spoor,
Daer hyze vont, en stracks verloor:
Ge'ijck een hart, dat, niet te vangen,
Den jager pijnight met verlangen.
Ick zieze, en wilze aen dezen kant
Al stil verwachten. Zy houdt stant
Voor ons kapelle, als jagers plegen,
En groet den Godt, op hoop van zegen;
Dewijl, zoo vroegh voor zonneshijn,
De deuren noch gesloten zijn.
Zie Hazepoot van blyschap springen!
Zy heft haer stem op om te zingen,
En zal gewis den voglezangk
Ontsteken aen dien zoeten klanck.

HAGEROOS.

Na ren de hazepooten,
Mijn trouwe hazewint!
Door duin en over slooten,
Voorby, en grijp gezwint
Dees hinde, die geen honden
Grijpen konden.

ADELAERT.

Mijn nuchtre Hageroos, die met den dageraet,
Belust op koelen dauw, zoo geurigh open gaet,
En 't velt een' geur verleent, die alles kan verquicken;
Hoe wensche ick u ten dienst iet oirbaers te beschicken.
Behaeght het u, dat ick den hont by 't leizeel ley,
Of hazen onderscheppe, of 't vlugge wilt verbey,
En keere in zijnen loop, of uwen boogh help' dragen?
Gewaerdigh my die gunst, dat ick u onder 't jagen
Magh dienen, of daer ghy wat adems scheidt in 't groen.

HAGEROOS.

Een minder dienaar kan het Hageroos wel doen.
Neen Adelaert, ick ben om niemants dienst verlegen,
En minst met u gedient. Ick ken genoegh de wegen,
En hollen, daer de haes zich heimelijck onthoudt.

ADELAERT.

Alleen en onverzelt te jagen, is 't niet stout?
Wie weet wat Saters, hier en daer, in duin, en kuilen,
In heggen, ruigte, en riet, zich bergen, en verschuilen?
Wat schoonheit blijft in velt en wouden onbeloert?
Hoe dickwils wort een maeght van Boschgoôn aengesnoert,
Mishandelt, en gesleurt in duistere speloncken?
Wie 't vier te dicht genaect, verzengt zich aen de voncken,
Of brant zich in de vlam: men koom' het niet te na.

HAGEROOS.

Ick leedt in 't jagen noit de minste schimp, of scha:
't Is veiliger dan oit: en quaem my iet t' ontmoeten,
Mistrouwen blijft mijn borgh: 'k verlaet my op mijn voeten.

ADELAERT.

Maer d' eerbaerheit vereischt gezelschap op de jaght.

HAGEROOS.

Dat vinde ick aen mijn' hont, mijn troost, mijn trouwe wacht.

ADELAERT.

Een hont, die redenloos slechts bijten kan, en bassen?

HAGEROOS.

Twee eigenschappen, die ons dienen, honden passen.

ADELAERT.

Geluckigh dier, hebt ghy met haer de jaght gemeen?

HAGEROOS.

Indien u 't jagen lust, sla voort, en jaegh alleen.

ADELAERT.

Helaes! ick jaegh vergeefs, en vang alleen de schimmen.

HAGEROOS.

Ghy raeskalt, als ghy plaght. De zon is reede aen 't klimmen.
Zie daer, hoe zy den top van bosch en boom vergult.
De tijt verbiet dien kout. Ghy leertme vast gedult,
Met eenen dezen hont. Ay, zie hem 't leizeel trecken.
Hy janckt van vierigheid, en wenscht zijn padt te recken.

ADELAERT.

Ick hoop niet dat u reede een luttel kouts verveelt.

HAGEROOS.

't Is wonder dat een zoon, gewonnen en geteelt
Van Godtheën, zoo verblint lafhartigh blijve, en teder,

Zich zelve tegens my zoo klein kenne, en verneder',
En najancke eene maeght, die maegh noch moeder kent;
Een maeght, die dagelicks door woudt en weide rent,
En meer behagen schept in hazen, en konijnen,
In dootsche wildernisse, en zandige woestijnen,
Dan in de troniën van al de jonge jeught,
Die zich ten reie schickt, en noemt de min een deught
Van 's levens lentebloem, en schept vermaeck in verven
Van lip en wang, die ras verbleecken, en versterven.
Ay Adelaert, my deert uw dwaes en blint bejagh.
Verander van beraet, zoo raet u helpen magh.
Besteê den tijt voortaan in nutter oefeningen,
Of zie naer uws gelijk: of zoek by jongelingen
Gezelschap hier en daer. Beschry een brieschend paert,
Dat geene weêrgâ hebbe in snelheit, vlught, en vaert,
En ren om strijft door 't velt: of win den prijs met schieten:
Of kaets en kolf om prijs: of zwem door breede vlieten:
Of luchtigh met een pols gesprongen over hegh,
En slooten: of den kloot geschooten by den wegh.
Dit past een' helt, een' borst, die vroom is en rechtschapen.
Dit voeght een' man, als ghy, en welgebore knapen.
Een vrijster achteraan te loopen door het stof,
En noch zoo laegh te zien, verdient geen' krans van lof.
Verschoon uw fiere jeught: betoom uw bijstre zinnen:
My deert uw tijtverlies, daer niet en valt te winnen.

ADELAERT.

Och, of ghy waerheit spraeckt, en deernis kreeght met my:
Ten minste zoude ick noch aen uwe slincke zy,
Of achter op uw spoor, langs heggen, boomen, vlieten,
Door duin en dal, uw' troost en schaduwe genieten:
Of lesschen uwen dorst met water, als kristal,
Geschept uit beeck, of bron, in een gezoncken dal:
Of, daer ghy nederhuckte, een bedt van bloemen spreien,
En decken, daerghe sliapt, uw hoofd met groene meien:
Of wiegen u in slaep met mijne Duitsche fluit:
Of huwenze aen uwe keel, een goddelijk geluit,
Dat duizenden verruckt, die in de boomen hangen,
Of luisteren in 't riet, van uw muzijk gevangen.

Veranderde 't geluck my heden in een' hont,
Patrijs, of snellen haes, ick vloogh u in den mont :
Ick woude u al het mijne, en lijf en ziel en leven
Ootmoedigh tot een' buit en roof ten beste geven.

HAGEROOS.

Niet hooger, Adelaert: ghy houdt noch streeck, noch maet.
Wat is 'er, dat zich niet van vryers zeggen laet?
Ay, spaer dien roof voor u, of liever voor een andere.
Gelijckheit paert zich best en vreedzaam by malkandere.

ADELAERT.

Gelijckheit niet van goet en staet, maer van gemoedt:
Gelijckheit van gemoedt best vrede en vrientschap voedt:
Waer deze ontbreeckt, moet vrede en vrientschap oock ont-
breken;

Waer buiten ick noch goet, noch bloet, noch afkomst reken.
De vrede en vrientschap houdt de weerelt in den bant;
De hemel drijft op haer: de bare kust het strant,
De zee omhelst de duin, de duiven treckebecken,
Het dartel klimop klimt, en hart en hinde lecken
Elkandere, op 't muzijck van een' gelijcken aert.
De hemel met zijn bruit, het aertrijck, dus gepaert
In liefde en eendraght, wint ons maght van groente en telgen,
Terwijlze gratigh is met zon en dauw te zwelgen,
Mijn lieve Hageroos, mijn dauw, mijn lentevuur,
Woudt ghy u spiegelen aen d' edele natuur,
Gelijckghe met de zon u spiegelt in de beecken;
Ick zagh een zon van troost voor my de nevels breecken,
Die nu uw aengezicht beroeren, vlaegh op vlaegh,
Zoo menighmael ick u vergeefs om oorlof vraegh,
En ansta om wat gunst en voordeel te genieten,
Tot loon van trouwe min. Het zou u eens verdrieten
Dat ick geketent sleip die zware minneboey,
Gedurigh quijne, en treure, en nimmer groey', noch bloey';
Gelijck vertreden groen, of gras op muur, en pannen.
De meit onlast het vee zijn uiers, stijf gespannen,
Van zoete melck en room, wel tweemaal alle daegh:
En ick, die, dagh op dagh, u mijn ellende klaegh,
Wort nimmermeer onlast van 't juck der minnezorgen.

HAGEROOS.

Het zij ghy 's avonts kermt, of opzingt met den morgen,
Ghy houdt al eenen toon, en gaet den zelve gangk.
Zoo scheidt de koeckkoeck lust in zijnen eenen zangk.
Men leitme, dagh op dagh, en kermt en klaeght aen d' ooren.
Ga zoek een, die het lust uw jammerklacht te hooren.
Ick houde u niet, noch acht my zulcke diensten waert,
Noch reken het voor dienst, dat ghy u zelf bezwaert.
Ick zoek geen bloem of roos te plucken op uw' doren.

ADELAERT.

Ghy noopt met weigeren mijn liefde noch met sporen.

HAGEROOS.

Verzoekme niets, op dat u niets geweigert wert.

ADELAERT.

'k Verzoek slechts artseny tot troost van mijne smart.

HAGEROOS.

Ghy zoekt verkeert een kruut, dat elders liefst wil spruiten.

ADELAERT.

De min beheerscht mijn hart: wie kan de minne stuiten,
In 't heetste van haer jaght? Ick ben my zelf geen vooght.

HAGEROOS.

En wat belet u toch te doen wat ghy vermooght,
En wilt, en wenscht?

ADELAERT.

Wat 's dat?

HAGEROOS.

Een andre te beminnen.

ADELAERT.

Verplant dien ouden boom: verzet mijn jonge zinnen.

HAGEROOS.

Uw vader, door de kracht, die hem de Hemel gaf,
Verwickte en ruckte een eick van haren wortel af;
Vertilde een' molesteen; en dreef, vol viers, vol torens.
Een gildos, dat hy plofte; en wrong een' stier de horens
Uit zijnen norszen kop, en won den naem van Helt,
Daer niemant voor de vuist hem wachten dorst in 't velt:

En zoudt ghy aen een maeght, een weeskind, u verhangen?
Om my, een slechte maeght, met bleecke en dootsche wangen
Gaen bucken naer het graf in 't hartje van uw jeught?
Verkleinen uw geslacht, en 's vaders naem, en deught?
Ay Adelaert, ghy zult zoo wijs zijn, en bedaren
Van deze razerny.

ADELAERT.

Wanneer de wilde baren

Niet langer tegen strant en hooge duinen staen,
De leeuwrick zode en gras, de nachtegael de blaên,
De koe de klaver schuwe, en 't knijn de diepe holen;
Wanneer de Noortstar verre in 't Zuiden om ga dolen,
De winter sneeuw en ijs, de zomer zaet ontbeer',
Dan neemt de min van my, mijn hart van u zijn' keer.

HAGEROOS.

Mijn Hazepoot wil voort: hy ruckt het zeel aen flarden.

ADELAERT.

Vergun my eerst een' kus.

HAGEROOS.

Hoe qualijk kunt ghy 't harden!

ADELAERT.

Och Hageroos, een' geur van uwen rooden mont,
Een luchtje van uw ziel, mijn roos, mijn morgenstont,
Verquick mijn flaeuwen geest, gelijk de wint de kruiden.

HAGEROOS.

Ik ga, en hope, eer 't licht ons toestrals uit den Zuiden,
Te keeren met een hinde, en vetten buit gelaên.

ADELAERT.

Zoo moet ick noch zoo lang in uwe stralen braên,
Oock daer het dichte loof, of dack van riete hutten
Het schaep, dat lommer zoekt, kan decken, en beschutten,
Voor 't steken van de zon, die op den middagh schijnt,
En inzwelgt al het nat, waer na de weide quijnt?
Neen zeker, Adelaert: het velt staet voor u open:
Het staet u vry op 't spoor van uw vriendin te loopen;
Te volgen hare vlught, als Hazepoot den haes;
Te wachten op haer leus, als zy den horen blaes'.
Dat gelt heur na: z' is nu al wijt vooruit gevlogen!

KOMMERYN. ADELAERT.

KOMMERYN.

Hou stant, o jonge helt, en dienme uit mededogen
Ten minste met een woort of twee, een enckel woort.

ADELAERT.

Wel moeder, wat 's uw vraegh? wat zoekt ghy? ick moet
(voort.)

KOMMERYN.

Ick koom hier vreemt gegaen, en had u wat te vragen.
Wat dochter is het, die daer buiten loopt uit jagen?
Het schijnt of ghyze kent, en zomtijts onderhoudt.

ADELAERT.

Ick kenze maer te wel: een kennis die my rouwt,
En eeuwich rouwen zal, zoo d' onderlinge kuntschap
Niet verder ga, en zy, verstoekt, geen nader vruntschap
Wil houden met een ziel, die haer zoo trouw bemint.
En woudtge weten, wie de vader van dit kind,
En moeder zij? Zy weet van vader noch van moeder.
De Groote Vrerick wert haer trooster en behoeder,
En voedeze eerlijck op: men noemtze Hageroos:
Hoe schoon de morgenstont, hoe schoon oock d' avont bloos',
Zij hoeft noch avontstont noch morgenstont te wijcken.
Wanneerze in onze beeck zich toie, en ga bekijcken,
En spiegelen, dan zietze alleen heur wedergâ.

KOMMERYN.

Zoo hoor ick, z' is een wees.

ADELAERT.

Alle eere waerdigh, ja.

Ghy zoekt met vragen slechts haer afkomst te beschamen.
Eén zaeck vernoeght mijn' geest: zij paert twee gaven t'zamen,
De goelijckheit, en deught: ik schel het d' afkomst quijt;
Het zij hier meê hoe 't wil; dies hou' uw rust. De tijt
Ontdeekt het al.

KOMMERYN.

Ja wel, ick zie my zelve bijster,
En blind en stom. Hoe vrijt ghy zulck een slechte vrijster,
Een onbekende wees? ghy schijnt te braef van aert.

ADELAERT.

Ay moeder, laeckze niet: z' is my zoo lief en waert,
Als eenige Vorstin in vorstelijcke hoven.
Ick hoefde een goede tong om al haer deught te loven.

KOMMERYN.

Het minnende oogh bedrieght, en schat oock 't leelijck schoon.

ADELAERT.

Ay, spreek zoo reuckloos niet: dat gaet mijn eer, mijn kroon,
Ja, Venus' kroon te na, en Venus' roozetacken.
Heur gaven zagh men noit door rijt of opspraeck vlacken.
Al wieze ziet, bemintze oock tegens zijnen danck.
Zy houdt met eenen wenck zoo menigh oog in dwangk
Als haer belonckt. De felste en vreeselyckste stieren
Bedaeren in 't gevecht, waer zy voorby komt zwieren.
De boterbloem vergult de weide op haren tredt.
De stroom gevoelt een' gloet in 't koelste van zijn bedt.
Wat zou men van den mont al zeltzaamheên vertellen:
Een moerbay, rijp van pas; geen moerbay, twee moerellen.
Wat zou men roemen van dat levendige git,
Of liever van de kool, die onder 't voorhoofd zit,
En gloeit my al te heet? wat zou men van de vlechten,
Zoo geel en êel, als gout en barrensteene hechten,
Verhalen, daer mijn hart en ziel zich in verstrickt?

KOMMERYN.

Ick hoor, ghy hebt de bloem van 't lantschap uitgepickt.

ADELAERT.

Ja, wel te recht de bloem: men praetme van geen tulpen¹,
Noch van Augustus zelf. Geen parlemoere schulpen
Zijn schooner dan dit vleesch. Zy hangt van melck en bloet
Te wonderlijk aen een. Maer zwijgh: de horen toet.
Wat suf ick langer hier? men hoort den horen blazen.
Ick volgh mijn Hageroos, gelijk heur hont de hazen.

KOMMERYN.

Het heughtme hoe weleer mijn Koeman, als een leeuw,
My nabrulde, in mijn jeught: nu treur ick, arme weeuw,

---

¹ Men herinnere zich de hollandsche tulpekoorts der vorige jaren „Flora's zotte bollen”.

En ga met éénen voet, of liever met drie beenen
In 't graf: zoo krimpt de tijd al lachende, of met steenen.
Hy gafme dwers bescheit, al vraeghde ick zonder ergh.
't Is beter dat men dit een oude kennis vergh',
En omzoek', wie noch leef, wie doot zij, en begraven.
Hoe breng ick noch dit schip behouden in de haven?
Waer blijft dit oude wijf? heur oogen vallen toe
Van onlust: 't lichaem is van 't lange reizen moê.
Waer ga ick in een schure, of hoibergh, of in heggen
Best rusten dezen dagh? geen eten gaet voor 't leggen.
Hoe slaeptme 't hart in 't lijf! Nu went uw' tragen tret
Naer dezen huisman toe: de vaeck is 't zachtste bedt.

REY VAN LEEUWENDALERS.

KEER.

Wat sleipt een staertstar al ellenden
En jammer na!
Als Goden zulck een' voorbô zenden,
Dan dient men dra
Dees springkaêr naer te speuren,
Te mercken, uit
Wat bron het spruit,
Dat vleck en volck zal treuren.

TEGENKEER.

Wy zagenze, als een roode roede,
Ten Westen staen
Van 't Oosten; als een zwaert, dat bloede,
En halve maen,
Dit lantschap dreigen, uit ons teken,
Den Steenbock van
Den vader Pan,
Vergramt op dese streken.

KEER.

De zee scheen mede ons ramp te voelen,
En uit den bant

Gesprongen, 't voorspoock aen te spoelen.
Een walvisch strant.
De waterblazers, zijn gezellen,
Aen 't blazen luit,
Met open snuit,
Daer zanden hem bewellen.

TEGENKEER.

Wy loopen vast naer vrouw Velleede
Om troost: zy spelt,
Maer geeft geen uitkomst op ons bede.
Ons vleck en velt
Blijft quijnen: vee, geboomte en menschen
Een ieder klaeght,
Een ieder vraeght,
Maer sterreft onder 't wenschen!

HET TWEEDE BEDRIJF.

HEEREMAN. VOLCKAERT. REY.

HEEREMAN.

De maen, na middernacht, een poos met eenen nevel
Betrocken, en vermomt, bescheen daer na den gevel
Van onze Lantkappel, veel blijder danze plagh,
En schiep uit eenen nacht ('t is vreemt) een' klaren dagh.
De nachtuil, vledermuis, en nachtrave, uit hun nesten
Gevlogen, lang voor dagh, begaven zich ten Westen,
En kozen piepende de zee, en 't zandigh strant;
Het vee rees t' effens op. Het dore en drooge lant,
Dat eene wijl de lucht om regen scheen te praehen,
Zach groener, en begost de melckmeit aen te lachen.
Wat dit bediet, versta een wijzer, die het hoofd
Op zulcke tekens slijpt, en gaerne wort geloofft

In zijne wichelkunst: wy slaen 'er naer in 't hondert,
En eeren 't geen met recht de schrandersten verwondert.
Het zij dan wat het wil, het brenge ons heil in 't lant,
Byzonder dezen dagh, nu Pan den wraeckboog spant,
En daghvaert al het dorp, om 't offer te bereiden.

VOLCKAERT.

Het volck vergaert, om hier den Heemraet te verbeiden.
Wat grimmelt 'er een drangh van menschen onder een,
Zoo man, als wijf, en maeght, en knecht, en groot en kleen,
En oudt, en jongk! Wat raet? Hoe stillenwe die zwarmen?
De mannen morren vast: de vrouwen hoort men kermen.
O vader Pan, versterck den Heemraet met gedult:
D' onwetende gemeent ontzagh zich noit haer schult
En misdaet op den hals der Heerschappen te laden.
Zy volght haer onbescheit, en laet zich naulijcks raden.
Dit buldrende onwêer waeit hier jaerlijcks op de kust,
En steurt, een maent vooruit, de Raden in hun rust:
Maer gaenwe niettemin haer minnelijk gemoeten.
De burgery genaect, greeet om ons te groeten.

REY.

Welbore mannen, Pan behoede u lang gezont,
Wy wenschen 't uit ons harte, en uiten 't met den mont.

HEEREMAN.

Ghy vrome burgers, lang moet vader Pan u spaeren,
En haelen uw geluck in top met uwe jaeren:
Ons jammert u te zien zoo jammerlijk gestelt.
De koeien eten gras en klaver, langs het velt;
Ghy eet uw eigen hart, beknelst gelijk met hoepen
Van stael, zoo menighwerf de Zoendagh, uitgeroepen,
Den Heemraet roept te hoop, op dat hy wijsheit schaff',
En langkzaam zich berade, om d' opgeleide straf
Te schutten naer hun maght, of immers te verminderen;
Het welck men noit voorheen kost keeren, noch verhinderen.
Betrouw ons 't beste toe: men handelt hier ter steê
Niet ruw en onbedacht: het kost ons kindren meê.
Hier gelt noch goet, noch bloet, noch haet, noch gunst,
noch voordeel.
De hoofden staen gelijk: de blinde strijckt het oordeel.

REY.

Welbore mannen, ghy spreekt redelijck en wel.
Beschuldighden wy u, zoo most de Lantkappel,
Waer uit men 't lot verwacht, met boosheit zich besmetten,
Als gy de lotbus laet voor vrouw Velleede zetten,
Die eenen naem uit twee beslote ceëlen treckt,
En noemt hem, die ten zoen des grammen Veegodts streckt.
Voor 't Leeuwendaelsch gewest. Neen mannen, wy betrouwen
U beter toe. Het volck, dat zich geneert met bouwen
En karnen, past een hart zoo rein, als melck en room,
Geen erghwaen: neen by Pan, wy achten u te vroom.
Daer schort het niet, dat wy van daegh u komen moeien.
Wy gaen met koeien om, maer slaghten paert, noch koeien,
Die achteruit slaen, en hun voêr met voeten treên.
Wy zijn met Heemraets keur en loting wel te vreên,
En komen slechts, geport door 't huilen, en het schreeuwen
Van 't vrouwvolck, als ghy ziet, ons wijven en ons weeuwen,
En oude besten, elck voor ander dus belaên;
De vrijster om een' knecht, de moêr om 't kint begaen,
De zuster om den broêr, de peten om haer neven.
Wy bidden, stelt de keur, en uwe stem te geven
Tot loting, uit tot dat de zon de Middaghlijñ
Vergulde, en loop' voorby, en uit den Zuiden schijn',
Men heeft dan tijts genoegh om 't offer te bereien,
Te zuivren aen de beeck, te kranssen, te beschreien.
Ay mannen, doet zoo veel ons vrouwluy tot gerijf!
Al die hier huilen, rijt de dood van angst door 't lijf.

HEEREMAN.

't Is reden, dat het bloet zijn eigen bloet beklage,
De moeder voor haer kint, haer vleesch, oock zorge drage,
Niet min dan eenigh dier, of vogel voor het jong.
De koe bemint het kalf, en lickt het met de tong:
De merrie, in de weide en stal, het weeligh veulen.
De zwaluw aest het nest, en vaert 'er mede uit speulen:
En wat maeckt d' oievaêr van 't hooge nest al werck!
Toen over menigh jaer het Oosteint van ons kerck
Verbrande, zagh men zelf hoe d' ouden, zoo bewogen,
Dan uit dan in den roock, rontom de jongen vlogen,

En troosten hun gebroet, het kale en naeckte kroost;
Dat piepte vast om hulp: maer als 'er langer troost
Noch redding quam, en 't stroo in lichten brant geraeckte,
Zoo vlogen vaêr en moêr op 't nest dat brande, en kraeckte,
En lieten zich tot asch verbarnen met hun nest.
Natuurlijk doet het al, wat leven teelt, zijn best
Om d' afkomst ga te slaen, te helpen, te behoeden.
Al zweert ons niemant dit, wy kunnen 't wel bevroeden:
Een mensch is block noch steen; veel minder vaêr, en moêr.

REY.

De Heemraet vat het recht, als mannen, wien het roer
Van deze Vryheit past te houden, en te sturen.
Zoo lang ghy Heereman en Volckaert elck zijn buren
Verdadight, kan ons dorp noch overende staen.

VOLCKAERT.

Maer 't is geen noot, datze al zoo bijster zijn belaên:
Het lot gelt één' alleen, en nimmermeer ons allen.

REY.

Een ieder zorgt dat dit zijn bloet te beurt moght vallen;
Eer 't lot bekent is, vreest een ieder wien het gelt.

VOLCKAERT.

Waer toe de keur van 't lot dan langer uitgesteld?
Het lotrecht ga zijn' gangk, zoo raekt men uit dit vreezen.

REY.

Geen huisman is zoo wijs, die weet wat dit magh wezen:
Ons vrouwvolck heeft te nacht vervaerelijck gedroomt.

HEEREMAN.

Het vrouwvolck is bynachts wel tienmael meer beschroomt
Dan over dagh. Des nachts verdubblen en verslimmen
De zorgen. D' avontzon verlengt de zwarte schimmen.
Maer laet ons hooren: waer komt dit gedroom op uit?

REY.

'k Geloof, Velleede zou niet raên wat dit beduit.
Met oorlof, dat wy dus vrypostigh 't hart uitschudden,
Een groene weerwolf greep een lam uit al de kudden,
En sleipte 't by de keel al bloênde langs den wegh;
Dit droomde Duif, en hoe, ter zijde uit eene hegh,

Een bock, soo root als vier, hem quam op 't lijf gesprongen,
Dat hy dien roof terstont most slaecken, en gedwongen,
Verandert scheen van aert ja macker dan een lam.
Ons Maghtelt zagh den vloet noch hooger dan de Dam :
En toenze kreet, als of de zeesluis door wou breken,
Zoo viel het water kort, en hielt zijn oude streken.
Maer Elsbuur zag ons dorp belanden op een wrack
Aen d' allernaeste duin. Een dorre tuineick sprack
Bescheidenlijck, en broght in 't licht geheimenissen
Van wonderlijck belang, die Godtschalck niet zou gissen,
Noch Waermont, die by nacht, gelijk de katten, ziet.
Twee stammen, versch geplant aen weêrzij van den vliet,
Vereenighden van zelf, voor Lutgers slapende oogen,
En werden met een schors bekleet, en overtogen.
Ick zwijgh van andren praet, het luide zot, of vroet ;
De wijven zien wat nieuws uit droomen te gemoet.
Zy hopen op geluck, en dat de kans kan keeren.

HEEREMAN.

Wy wenschen 't oock. De hoop op beter kan niet deeren.
Wy zullen met de keur heel langzaem gaen te werck.
Een ieder brenge vast geschencken naer de kerck,
En bidde dat het naer ons wenschen uit magh vallen.

REY.

Dat geef, dat gunne ons Pan, behoeder van de stallen !

VOLCKAERT.

Hier komen Lantskroon zelf en Groote Vrerick aen :
Die beide moeten eerst elckandere verstaen,
En polssen, eerwe noch op 't wigtigh stuk vergâren.

HEEREMAN.

't Valt mackelijcker vee dan menschen te bewaren :
Men stuur' het hoe men wil, wie stuurt het elck te pas ?
Nu gaenwe, Volckert: 'k wou wel dat het avont was.

LANTSKROON. VRERICK.

LANTSKROON.

De noot verdaghvaert ons in 't jaar maer eens te zamen.

VRERICK.

Ick wensche, kost het zijn, iet heilzaems te beramen.

LANTSKROON.

Ick mede: ons onheil heeft nu lang genoeg geduurt,
En menigh jeughdigh borst dit met den hals bezuurt.
Het zaet van tweedraght teelt zoo wrange en bittere vruchten.

VRERICK.

Zoo gaet het, daer de buur zijn' buurman niet mag luchten.

LANTSKROON.

'k Vervloeck het al wat zaet van twist en tweedraght zaeit.

VRERICK.

Men heeft van wederzijde een' oogst van ramp gemaeit,
En meer dan eens in 't jaer; men maeit het alle dage.

LANTSKROON.

Men kent den vrede best, na 't voelen van die plage.
Wat middel om aen rust te raecken onderling?

VRERICK.

Indien uw Zuidtzijde eerst ons Noortzijde onderging.

LANTSKROON.

Maer niemant weet van schult, en schuift het op een ander.

VRERICK.

Zoo blijft men overhoop krackeelen met malkander.

LANTSKROON.

Van weêrzij wort vereischt een scheitsman van 't geschil.

VRERICK.

Het scheiden valt zeer licht, daer ieder luistren wil.

LANTSKROON.

Men most elckanderen al 't oude leet vergeven,
En reppen niet van 't gene aen weêrzij wert misdreven.
Wat eens gedaen is, kan men nimmermeer ontdoen.

VRERICK.

Verstont een ieder dit, wy raecten aen den zoen.

LANTSKROON.

Noch staet ons echter scherp te luistren wat het lot zeit

VRERICK.

Eerst onderling verzoent, en echter met de Godtheit.

LANTSKROON.

(mensch.

Ghy spreeckt zeer wel: de mensch verzoen' eerst met den

VRECKER.

Mijn naem is rijk van vrê: 't is vrede al wat ik wensch.

LANTSKROON.

Mijn naem de kroon des Lants: ick help den Lantvrê kroonen.

VRECKER.

Och, wenschtenze al om pais, en vrede, die hier woenen!

LANTSKROON.

Mijn Heemraet Heereman wenschet hartelijck om vrê.

VRECKER.

Mijn Heemraet Volckaert wenschet uit al zijn hart dit mê.

LANTSKROON.

De vroomsten onder ons zijn oock tot pais genegen.

VRECKER.

De slimsten onder ons versteuren zulck een' zegen.

LANTSKROON.

De slimsten onder ons zijn van geen' beter aert.

VRECKER.

De baetzucht treckt genot uit 's anders qualijckvaert.

LANTSKROON.

Men banne d' eige liefde, om eenmael te beginnen.

VRECKER.

Zoo most men om 't genot zijn nabuur niet beminnen;

Maer koopen pais en vrede, oock met zijn eige schâ.

LANTSKROON.

Wy mercken het gebrek; maer 't heelen komt te spâ.

't Gebreeckt aen vreedzaamheit: dit kruut wil qualijck wassen,

Dewijl men sloft op 't wiên van 't onkruit wel te passen.

Een ieder past met vlijt zijn nabuurs hof te wiên,

In 's anders wooning gaeu, en 't huis niet naeu te zien;

Dies leggen huizen wilt en woest, en zonder zeden.

VRECKER.

Het domme en stomme vee gehoorzaemt eer de reden.

Men leidt het zonder toom, en drijft het zonder stock.

Het vecht wel onderling, maer voedert geenens wrock:

Het nut gemeene weide, en zal geen' macker pramen:

Genaeckt de wreede wolf, het steeckt de hoorens t'zamen:

Zoo heeft het in 't gemeen te vyant, of te vrient.

Verstont dit Leeuwendael, het wert 'er van gediënt.

LANTSKROON.

't Is kunst, zijn eigen nut en nadeel recht te kennen.

VRERICK.

De schade leer' den mensch, die traegh tot deught kan wennen.
Een ezel stoot maer eens zich aen den zelve steen;
De mensch wel zevenmael, en denckt niet om zijn been.

LANTSKROON.

De reuckelooze voel' zijn jammer dan in 't ende.

VRERICK.

Zoo varen menighen ten grave in hun ellende.

LANTSKROON.

Zy wijten het zich zelfs, die niet te raden zijn.

VRERICK.

Met reden, want zy zelfs zijn oirzaeck van hun pijn,
Oock dat onschuldigen om zulck een woestheit lijden,
Met recht beklagens waert, in onze ondanckbre tijden.

LANTSKROON.

Ondanckbaer wel te recht voor veel genoten goet,
In pais, die neering baarde, en weelde, en overvloed;
Die baerden hoovaerdy, verwaent, en trots, en smadigh:
Zoo quam de tweedraght voort, te bijster en baldadigh,
In 't midden van het feest, geviert ten roem van Pan
Men at 'er, en verdronck de zinnen in de kan,
Zoo dat men tot gevecht en messen quam, van woorden.

VRERICK.

Hoe bulderde in dien storm het Zuiden tegens 't Noorden!

LANTSKROON.

Den stercken Waerandier en Duinrijk stont dat dier.

VRERICK.

Geluckigh voeren zy uit dat krackeel van hier.

LANTSKROON.

Wel eerelijck, maer voor hun vrouwen ongeluckigh.

VRERICK.

De hemel zette om hen zijn aenzicht droef en druckigh,
En bleef veel dagen staen in die bedruckte ploy.
De koey vergat het gras; het paert zijn voer en hoy:
Het bosch verschoot zijn groen: de boom vergat te groeien.
Hoe zagh' er 't vleck toen uit, dat heerlijck plagh te bloeien,

Gelijk een wijngertrank, die langs den gevel klimt!
Hoe is de weerelt voort, gelijk de munt, verslimt!

LANTSKROON.

Hoe wortze dagelijks, van schalck en slim, noch slimmer!

VRERICK.

Ten zij een Godt dit keere, ons onheil redt zich nimmer.

LANTSKROON.

Wie zelf zijn handen rept, die wort van Godt geredt.

VRERICK.

Het slimste is, dat de twist al heeft zijn ploy gezet.

LANTSKROON.

Men wanhoop' niet: de tijt verandert de gemoeden.

VRERICK.

't Waer lang geschiet, vergat de wroek de wraeck te voeden.

LANTSKROON.

Ick rá voor eerst, dat elck den andren willigh wijk',
En meerder minder niet om baet verongelijk'.

Zoo kost rechtvaardigheid den vrede haest gemoeten.

VRERICK.

Och quaemze, en stroiden wy olyven voor haer voeten!

Ick zagh dit oude vleck vergroot, en uitgeleit.

LANTSKROON.

Wat raet, nu ons de keur alreede is aengezeit?

Wou Pan zich met een' bock of witten ram vernoeogen!

VRERICK.

Al eischte hy een kudde, ick riedt dat wy ze sloegen.

LANTSKROON.

Zou 't oock geraden zijn te zien of 't kon volstaen?

VRERICK.

En quaem dat avontuur dan avrechts te beslaen?

LANTSKROON.

Men gaf dan tijts genoegh het geen wy hem beloofden.

VRERICK.

En trof de wilde knotds dan 't volck, en al de hoofden?

LANTSKROON.

Het was om beters wil een stoute kans gewaeght.

VRERICK.

't Is haest gewaeght, dat lang en eeuwigh wort beklæeght.

LANTSKROON.
Men moght zich liever eerst bevragen bij Velleede.
VRERICK.
De Priesterin van Pan zou staen op d' oude zede.
LANTSKROON.
Vermagh een Godtheit niet te scheiden van Haer recht?
VRERICK.
De meester laet zich niet bedillen van den knecht.
LANTSKROON.
De Godtheit kan en magh den schuldigen wel sparen.
VRERICK.
Wanneer Haer dit behaegh', dan zal Zy 't openbaren.
LANTSKROON.
Maer 't wachten valt te lang: men stort vast jeughdigh bloet.
VRERICK.
Wat middel voor dit quaet, of liever noodigh goet?
LANTSKROON.
Ick raem 'er naer, en wensch dat wy een middel vonden.
VRERICK.
De tijt is kort: wy staen aen dezen dagh gebonden,
Wel stip: de Roeper heeft ons lang te keur gedaeght,
En 't gansche lant rontom van 's volcks gekerm gewaeght.
Het volck verzuimt zijn vee, en heeft noch hart, noch zinnen.
LANTSKROON.
Wat baet gekerm, indien het kermen niet kan winnen?
VRERICK.
Gekerm heeft menighmael der Goden wrock verzacht.
LANTSKROON.
Maer in geen twintigh jaer: zy luistren naer geen klaght:
Met deernis hoort de mensch het blaten van de lammeren.
VRERICK.
Onnoosle dieren, och! men moet zich uwer jammeren.
LANTSKROON.
Men vint oock menschen, die niet min onnozel zijn.
VRERICK.
Onnooslen in der daet, onnozelen in schijn.
LANTSKROON.
De schijn bedrieght 'er veel, en is gewoon te liegen.

De sch
Hoe m
Dat le
De sch
Daer
De m
Wie
Oock
My d
Hier
't Zal
De H
Verg
D'e
W
Me
De
Da
E
D
Z
C
I
I

VRERICK.

De schijn kan menigh mensch, doch nimmer Godt bedriegen.

LANTSKROON.

Hoe menigh zeilt den schijn en schaemte en eer voorby!

VRERICK.

Dat leert d'ervarenheit aen uwe en mijne zy.

De schapen laten zich van stof en vuilnis wassen,

Daer 't zwijn zich mest in slijck en modderige plassen,

De menschen aerden elck naer een byzonder dier:

Wie op de troni merckt, bekent het aen den zwier,

Oock dickwils aen 't geluit, en zoo verscheide klancken.

LANTSKROON.

My dunckt ick hoor geluit: sta vast: het wil 'er wancken!

Hier komen Warenar en Govert naer ons toe.

't Zal best zijn datwe gaen: ick ben dit buldren moê.

De Heemraet komt met hun, die magh hun klaghten hooren

VRERICK.

Vergeefs de rust gezocht: ick geef den moedt verloren.

VOLCKAERT. HEEREMAN. WARNER. GOVERT.

VOLCKAERT.

D'een bouwt, en d'ander breeckt: wat hoop van vrede is hier?

HEEREMAN.

Wy lesschen vast den brant: een ander blaest in 't vier.

VOLCKAERT.

Men viert den offerdagh met buldren en met razen.

WARNER.

De knechts verguizen nu de meesters, en de bazen:

Dat tught dees arme haen, met zijn' gebroken poot.

GOVERT.

En wat getuight dit lam? ick vischte 't uit de sloot,

Daer Warners dogh het joegh. Wat kan een lam verbeuren?

Zoo 't niet verdroncken waer, ick zou het feest niet steuren

Om zulck een kleinigheit: maer ieder moet zijn schâ.

De hont bast nacht en dagh zoo vee als menschen na:

Hy bijtze oock wel in 't been, en komtze al stil bestoken.

WARNER.

En had mijn haen zijn' poot by ongeval gebroken;
Ick trooste 't my: maer nu komt Goverts knecht zoo wijt,
Dat hy moedtwillighlijk een' eicken kneppel smijt
In 't hondert, in den hoop, daer al de hoenders picken
De boeckweite op mijn werf. Zijn dit geen fraaie sticken?
De kneppel treft den haen, die tuimelt ginder heen.
Men loopt naer Roôkam zien, en ziet 'er hoe zijn been
By 't lijf, gelijk een slet, blijft hangen. Wie kan 't heelen?
Nu krijt al 't huisgezin, en steeckt wel vijftien keelen
En kloeken 't effens op. Op zulck eên buurgerucht
Nam Goverts knecht by tijts, huis uit, huis in, de vlucht.
Het was hem oock geraên.

HEEREMAN.

't Is lang genoeg gekeven.
Laet Govert hem een' haen gewilligh wedergeven.
Men vechte om geenen haen, om geen verdroncken lam!

WARNER.

O Roôkam, och, hoe hangt uw dubble kroon en kam
Zoo slap, gelijk uw baert! Wie kan dees scha vergoeden?
Waer vindt men uws gelijk? Neen Govert, ghy zult bloeden:
Die moedtwil is te groot!

GOVERT.

En wie vergoedt mijn lam?

WARNER.

Men wijte een' dollen dogh, dat dit om 't leven quam.

VOLCKAERT.

De meester van den dogh moet zelf de schult vergelden.

WARNER.

Wie weigert hem een lam? Maar zelden, al te zelder,
Zagh iemant zulck een haen, als Roôkam, in ons vleck.
Wat haen, hoe bits hy was, boot hem vergeefs den beck?
Wie was niet doof of blind, die zich in 't perck liet hooren?
Waer vocht oit haen zoo trots, met slagphen, beck en sporen?
Al stack hy op zijn aêm, al quam langs 't lijf het bloet
Gedropen van het hoofd, noch hielt de kamper moedt,
Dat 's vyants veder stooft: dan stont hy als een muurwerck.
Hoe trots was hy van gangk! Wat droegh die gast een uurwerck

In zijnen kop! Hoe ficks, hoe klaer en helder plagh
Hy lant en dorp rontom te wecken vóór den dagh!
Bezie zijn pluimen vry, die roode en goude veëren:
O Roókam, wie dit ziet, die moet zich uwes deeren.

GOVERT.

Ghy zwijght nu wat al schade ons Zuidtzy heeft geleên.
Haer honighkorven zijn de kappen afgesneên,
En om wat honighs ging de gansche stock verloren.

WARNER.

Ghy liet uw' waterhont ons vogelkoiën stooren
Om eenen teelingk, en verjoeght de gansche vlught.
Zoo wort de koy geschent: de vogel schuwt dees lucht.

GOVERT.

Ghy houdt van boven neêr, dat boom en stam verwatert,
En uitgaet: is 't niet fraey? dan lacht men, dat het schatert!

WARNER.

Ghy licht een anders fuick, en zinckt haer in de kil,
Of vischt in 's buurmans sloot en wateringe al stil.

GOVERT.

Ghy zet by schemering 't verlaet al heimlijk open,
En laet een' bracken vloet in velt en ackers loopen,
Die quijnen jaren lang, vergeven door dien wrock.

WARNER.

Hoe dickwils taste uw herck wel over in ons block?

GOVERT.

Ghy tast wel achter om naer iemants schaer, en kouter,
Of draeght ons koren van den molen: wie is stouter?

WARNER.

Ghy melckt een anders koe, by klaren lichten dagh:
Dat bleeck niet lang geleên, toen Melcker quam op slagh.

GOVERT.

Iek wist dien buit zoo stil by avont niet te morssen,
Als Grijp, die 's nachts wel durf op 't velt ons gerven dorssen.

WARNER.

Had Gijs den springhengst kortz den staert niet afgeknip't
Om 't paertshair? evenwel is hy 't gevaer ontslipt.

GOVERT.

Wie stack den driesch in brant? wie queet zich lest so wacker,
En wierp by dôncker nacht dat onkruid in den acker?

WARNER.

Wie groef ons knijnshol op? wie dorst ons watering
Vergeven, dat men niet dan doode visschen ving?

GOVERT.

Wie zagh ter middernacht, wanneer de menschen droomen,
Die nachtrave Eerrijcks ooft afschudden van de boomen?

WARNER.

Waer vont men oit in 't lant een visschers maet zoo kloeck,
Dat hy op 't lant een' haen kon visschen met een hoeck?

GOVERT.

Niet waer? die, toen het sneeu aen boom en tack bleef hangen,
De duiven op het voêr kon met zijn slagghet vangen?

HEEREMAN.

Waer toe dit bits verwijt? de tweedraght groeit en wast
In top, terwijl men kijft, en bast en wederbast.

Dees droeve dagh gebied den buretwist te staecken:
Door schelden zal men traegh tot eenigheit geraken.

VOLCKAERT.

Dat 's recht: oock is het hier geen tijt van lang te staen:
Men zal terstont te kercke, en dan te keure gaen.

WARNER. VOLCKAERT.

WARNER.

De Heemraet hoor' my eerst: ick heb een woort te spreken.

VOLCKAERT.

Wat zoektghe? rust, of twist, en altijt wint te breken?
Zoo raeckt men niet gelijk: zoo wort geen dorp geredt.

WARNER.

Dat onrecht dient hem eerst met recht betaelt gezet.
Hoe roept men dus om vrede? ick kan den vrede missen,
Het spreekwoordt zêit: in troebel water is 't goet visschen:
Want geen crackeel zoo klein, men haelt 'er voordeel uit.
Waer slagen vallen, valt gemeenelijck goê buit.

Zoo wo
Al zou

Men st

O zotte

Zou ee

En om

Dat le

Indien

Zoo za

Wat i

Hoe r

Verzo

En m

Verst

De m

Ploch

Wat

En s

En k

Zoo

Men

Een

Om

Om

Om

Om

Als

Ick

1

(d.

VOLCKAERT.

Zoo woudtghe om eige baet den pais wel eeuwigh derven.
Al zou 'er jaer op jaer een lantst of tien om sterven?

WARNER.

Men sterft maer eens. Wie sterft, dien is zijn' kost gekocht.

VOLCKAERT.

O zotte Warner, zwijgh: wat spreekt ghy onbedocht!
Zou een, om by 't verdriet van velen wel te varen,
En om een buick vol broots, zoo menigh man bezwaren?
Dat leert de reden niet: de domste koe van 't lant,
Indienze spreken kon, gebruikte meer verstant.
Zoo zal men langhzaem 't vier van ons krackeelen lessen.
Wat is 'er bloets gestort, en vleisch gekerft met messen!
Hoe menigh brucker lants ¹ vervochten by den dronck,
Verzopen in 't gelagh! Wat heeft dit out en jongk,
En man en wijf beklaeght! Hoe zagh men zoo veel hinders
Versterven jaer op jaer van d'oudren op hun kinders!
De mannen eerst, en dan de wijven hantgemeen;
Plockhairsen vaer en zoon, de vrienden onder een!
Wat hoorde 't een geslacht het ander niet verwijten,
En spuwen in 't gezicht, met krabben, slaen, en bijten!
En houdt ghy, Warner, noch dit kluwen in de war,
Zoo gaf men u te recht den naem van Warenar!

WARNER.

Men vint 'er meer dan ick, die passen wat te hebben.
Een ieder vlamt op winst. De spinne spint haer webben
Om winst; om winning vlieght de bye naer beemt en bosch.
Om loutre winning zit de vliegh op koey en ros.
Om winning zweetzenze al, de kleinen, en de grooten.
Om winst pickt d'oeivaer de kikkers uit de slooten.
Om winning loopt de kat uit muizen in het velt.
Als ick 'er vet by wordt, wat roert my wien het gelt!

VOLCKAERT.

Ick rade u, hou gemack: men zal den haen vergoeden.

1) Versta een stuk lands, dat men niet in eigendom, maar in gebruik (d. i. in pacht) heeft of geeft.

En zoo ghy ons bestaet een nieuw krackeel te broeden,
Men stelt u lichtelijck ten spiegel van 't gemeen.

WARNER.

En brengh ick Leeuwendael noch heden op de been,
Het wil de Heerschappen en al den Heemraet heugen.
Laet zien, wat Warner kan: laet zien, wat zy vermeugen!
Daer gaet de pocher heen. O, Roôkam, arme haen!
'k Wil Govert noch van daegh het been in stucken slaen.

REY VAN LEEUWENDALERS.

KEER.

Brengh vrolijk pijnloof, groene meien:
Brengh kaes, en boter, geel als gout:
Brengh room, en bloemen uit de weien,
Ter Lantkapelle, om Pan gebouwt!
Komt herwaert: komt Hem nader:
Vereert nu zuivel, bloem, en tack,
En looft den goeden Vader:
Begroet hem, dien het heiligh dack
Beschut voor wint, en regen.
Hy gunne ons Zijnen Zegen.

TEGENKEER.

O boksvoet, geitoor, fluitevinder,
Gespickelt met uw lossevel;
Ghy wispelstaert, dan hier, dan ginder;
Ghy langebaert, zoo zoet op spel
Van dunne rieten, zeven
Aen een gekleeft; uw horens staen
Op 't voorhooff, spits en even,
Gelijck een boogh, of halve maen:
Root aenzicht, die uw hairen
Bevlecht met pijnboomblaëren.

KEER.

Verdiende ghy by d'eerste Goden
Een achtste plaets, en most de Nijl
Zich buigen onder uw geboden;

Het
Maen

Wat
Dat
En

Ick
Hy
Om

Hielt out Athenen uwen stijl;
Most Rome uw feesten vieren;
Begrijptghe 't wezen van Natuur,
Zoo veel gestarnde dieren,
De lucht, het water, aerde, en vuur;
En zijt ghy 't al in allen,
O Vooght van jaght en stallen;

TEGENKEER.

Zoo blusch den brant der Lantgeschillen:
Vereenigh Zuidt- en Noorderzy:
En zijtghe met een' bock te stillen,
Ja, heele kudden; eisch het vry.
Ontslaze, die u eeren,
Van 't heillooze offer, van dit bloet;
En is het lot te keeren,
Ontlast ons: eisch een zachter boet:
Ons vee, geen vleesch van menschen;
Het ooghmerck van ons wenschen.

HET DERDE BEDRIJF.

HAGEROOS. REY.

HAGEROOS.

Het diende nader niet: ick was alreê beknipt,
Maer ben, ter goeder tijt, den schender noch ontslipt.

REY.

Wat zeghtghe, Hageroos? wie droegh zo luttel kennis,
Dat hy een zuiverheit, zoo wit als sneeuw, met schennis,
En schande smetten wou, zoo reuckloos, en ontzint?

HAGEROOS.

Ick weet niet wie het was, of wat hem had verblint.
Hy quam my stil aen boort, en speelde vast den stommen.
Om door stilzwijgentheit zijn boosheit te vermommen,

Een boosheit, die gewis haer straf gevoelen zal;
Want niemant schimp' met Pan: Hy ziet ons over al,
In hol, en achter duin, in ruigte, en onder hagen.

REY.

Zoo gaet het haer, die op het zoenfeest loopt uit jagen,
Alleen, en onverzelt; nu alle de gemeent,
Bekommert en beducht, al hangends hoofts, beweent
D'onzekerheit der keure, en 't zekre lot van 't outer.
De Heemraet gaet te keur, verdaeght van blinden Wouter
En scheptghe noch vermaeck in jaght, en wilt, en duin?

HAGEROOS.

Ick zoeck mijn eige niet, maer Leeuwendaels fortuin,
En had een hinde op 't spoor, met meining, na het vangen
Haer voor 't gemeene best in ons kappel te hangen,
Of Pan, hier door vermorwt, een vrolijke uitkomst gaf!

REY.

Vergeefme dan dat ick onwetende u bestraff:
O deeghlijkheit, ghy zijt wel waerdigh, datze u dancken.
Een ander zit en slijt den dagh met ydel jancken;
Ghy slaet de hant aen 't werck: een ander kijft en tiert,
En steurt zijn buurmans rust; ghy draeght u vroom, en viert
Het feest in eenzaamheit, en zonder tijt te spillen,
Verzoeckt door offerhande en hinden Godt te stillen.
Vergeef dan, dat ick u bedilde, zonder slot!
'k Geloof, geen sterflijck mensch behoede u, maer een Godt,
Van wien ghy zekerlijck uw afkomst wel mooght rekenen,
Naerdienze zich ontdeckt door geen onwisse tekenen.
Dat hy u lange spaer', die boven zit aen 't roer.
Laet hooren hoe het ging, en wat u wedervoer.

HAGEROOS.

Ick wist het leger, daer een hagelwitte hinde,
In dichte ruigte en riet, dat 's jagers oogh verblinde,
Zich dagelijcks onthielt; dies teegh ick derrewaert,
Maer vont het ledigh nest. Mijn winthont, heet van aert,
Was toegtigh om het wilt in 't wilde na te sporen,
En kreegh verlof, en stooft door zant, en hegh, en doren,
En kreupelbosch, in duin, en snuffelde overal.
Zoo miste ick hem daer na, en hoorde geen geschal.

Mijn yver voerde my terwijl na waterplassen,
Daer, aen den voet van 't duin, de beeck begint te wasschen,
En door de biezen ruischt. Hier viel ick plat ter neêr,
En zagh, na eene poos, de hinde, die van veer
Allengs genaecte, en scheen heur hart te willen laven.
Ick loofde fluks aen Pan dat puick der offergaven,
En had den pijl al ficks op mijne pees gezet,
Zoo dra de hinde quam, en lobberde in dit wedt.
Maer onder 't micken komt een onverlaet, een schenner.
O Godtheit van de jaght, alweter, hertekenner!
Bescherm mijn zuiverheit, en geef getuighenis,
Hoe Hageroos zich droegh: hoe zy 't ontworstelt is!

REY.

Ontstel u niet: hy zal den Rechter niet ontsluipen.
Nu wisch de tranen af, die langs uw kaecken druipen.
'k Verlang hoe dit verging. 'k Geloof ghy bleeft beschut
Door uw onnozelheit, uw toeverlaet, en stut.
De deugt behoeft geweer, noch boogh, noch pijl, noch wachter.

HAGEROOS.

Hoe beeft mijn hart van angst! hy quam my op van achter,
Gelyck een looze vos een velthoen grijpt, wel stijf.
Hij sloegh met alle maght zijn armen om mijn lijf,
Noch vaster dan het veil een eicke kan omvatten;
En ick, om 't allereêlste en waertste van mijn schatten,
Mijn eerbaerheit, in noot te bergen, nam al heel
Mijn toevlught tot mijn stem, en stack een klock, en keel
Zoo luide en schricklijck op, datze over hegh, en tuinen
Ging wentelen in zee, door d' omgelegē' duinen.
Op zulck een' luiden kreet liep Adelaert hem in,
En greep dien onverlaet by 't hair, by kop en kin,
Dat hy gedwongen wert my, bange maeght, te slaecken:
En ick, zoo dootsch en wit om 't hooft, gelyck een laken,
Befafme herwaert aen, al omziende, en beducht
Hoe 't Adelaert vergingk, na mijn verbaesde vlught.

REY.

O eebre jongelingk, men zal u eeuwigh roemen,
En vlechten krans op krans van bladeren, en bloemen,

Met maeghdevingeren gelezen, en gepluckt.
Ghy lijdt niet, dat de deught en schoonheit wort verdruckt.
Een Godtheit heeft van daegh u heerlijk begenadight,
Beschonken met dien prijs, dat ghy een Maeght verdadight.
Hoe voeght u zulck een lof, gelijk een pijnloofkrans
Onze Opperpriesterin! De roos verliest haer' glans
En geuren, maer uw lof zal nimmermeer versterven.

HAGEROOS.

Hy moet' verdienden loon na zijne deught verwerven.

REY.

Dat loonen staet aen u: dat hebt ghy in uw maght.

HAGEROOS.

Mijn maght is wonder kleen. Die heusche vryer acht
Geen loon: hy volght de deught van zelf, alleen uit reden.

REY.

Hy volght oock Hageroos met zuchten, en gebeden,
Gelijck de schaduw 't lijf. Hij volght u waerghe gaet,
Des middaeghs, 's avonts spade, en met den dageraet;
Dat weten zon en maen, en oock de morgenstarre.
Hy volght u in het dorp en by de straet en verre
Van honck, wanneerghe jaeght, en stuift door 't gulle zant.
Vergelt nu eens zijn deught, en biê hem mont, en hant.

HAGEROOS.

Ghy paert den zomertijt met onze winterbuien,
De lely met het sneeuw ons Noorden met dat Zuien.
't Verdrietme dat hy my dus naloopt, vroeg en spâ.

REY.

Hoe qualijck quam het u van dezen dagh te stâ!

HAGEROOS.

Het quam te stade of niet, ick achtme des onwaerdigh.
Hy houde zich gerust, en voor een rijcker vaerdigh.
Hy zoecke een van bekend en overout geslacht.
Zoo lang als d' overbuur zijn' overbuur veracht,
En dwers vall', kan geen min en liefde op beide kleven.

REY.

Hy vryde u voor de doot: misgunt ghy hem het leven?

HAGEROOS.

Neen zeker: dat hy leve, en bloeie hondert jaer!

Misloc
Gelijck
Ghy z
En el
De be
En st
Daer
En g
Verw
O wi
Hy s

Te n
Ick z
Of w
Of v
Ay l
Hy v

Ick
En z
Met
En c

Om
My
Hoe
Ver
Z' o
Mac

Wi

REY.

Misloonde knaep, hoe valt u 't minnejuck zoo zwaer,
Gelijck het ros den ploegh door vetten klay te trecken:
Ghy ziet vol hartewee de duiven treckebecken,
En elcke wedergâ genegen tot heur gâ.
De beeckzwaen bruist vol viers het witte wijfke na,
En strengelt hals om hals: zy weet van wederkussen,
Daer 't kille water zelf haer' gloet niet weet te blussen;
En ghy, getrouwe knecht, beschermer van haer eer,
Verwacht van Hageroos geen' troost noch vrientschap weêr.
O winterroos, te scherp gewapent met uw' doren!

HAGEROOS.

Hy schuw' den dorenstruick.

REY.

Hou op zijn min met sporen
Te noopen, dagh op dagh, door 't afslaen van een bec.
Ick zie hem van een duin noch plompen steil in zee,
Of worgen aen een pees, of van een eicke ploffen,
Of van zijn' eigen pijn, en eige hant getroffen.
Ay Hageroos, ay, schut zijn ongeval, gelijk
Hy u beschutte, eer ghy te vallen quaemt in slijck!

HAGEROOS.

Ick ga in ons kapel my zelve danckbaer toonen,
En zal het Adelaert, zoo dra hy koom' beloonen
Met danckbaerheit, gelijk een eerbaer hart betaemt,
En een van kleine maght.

REY.

Zij vint zich zelf beschaemt
Om zijn getrouwicheit. Ick zagh haer wangen blozen.
My docht de minne doock in lommer van die roozen.
Hoe kan een edel hart, tot alle deught bereit,
Vergelden zulck een trou met wederwaerdigheit?
Z'ontveinst haer minne, en weet zich wonderlijck te wachten;
Maer 't mist ons, zien we niet het pit van haer gedachten.

ADELAERT. REY.

ADELAERT.

Wie joegh ter weerelt oit geluckiger dan ick?

49

REY.

O jongelinc, ghy zijt nu wonder in uw schick:
Ick heb 't verslagh al wech.

ADELAERT.

Van wie?

REY.

Van uw vriendinne.

ADELAERT.

Och, waerze mijn vriendin! Hoe gloeit mijn hart van minne,
Noch vieriger dan oit!

REY.

Waerom?

ADELAERT.

Ick hoorde, en zagh
Haer eerbaerheit, en deught, daer zy ter aerde lagh,
En kreet, en spogh, en beet dien schender, dien schoffeerder,
In 't aenzicht; maar vergeefs, had Pan haer geen verweerder
Gezonden, had ick haer niet daetelijk ontzet.
Waer is zy?

REY.

Ter kapelle, en stort 'er haer gebedt
Voor Pan, en heeft beloofd uw trouwe daet te kroonen.

ADELAERT.

Zoo hoop ick in het hart, dat edel hart, te woonen.
Wat tijding brengtghe my, zoo snel op 't ongezienst!
'k Geloof het geen ghy zeght. Hoe kan in 't ende een dienst
Na vele diensten eens een vrijsters hart bewegen!
Och Adelaert, ghy liept, door hagel, sneeuw, en regen,
Niet ydel noch vergeefs uw Venus achter aen:
Eén uur betaelt het al.

REY.

Nu blijf een luttel staen:
Versteur haer aendacht niet: verwachtze hier ter stede.

ADELAERT.

Hoe springt dit dier: sta stil. Ick breng haer' jagthont mede.
Hy janckt om zijn bazin, en misteze al een wijl.
Ay lieve, hou hem wat: 'k wil achter cenen stijl

Aen ons kapeldeur gaan verschuilen in het duister,
Op dat ick heimelyk d' aendachtige beluister',
En mercke op heur gelaet: de minne maecktme stout.

REY.

Ga heen: maer geen kapel noch outer wert gebouwt
Op dat een vryer daer zijn vrijster zou beloncken.
'k Vergeef het hem nochtans: hy is van liefde droncken,
En raeskalt in dien droom: men naem het anders vremt,
Dat hy, terwijl het dorp de namen telt, en stemt
Tot loting, op de jaght zijn harteblat ging vinden,
Wiens ooghermerk hooger ziet, en liever Pan met hinden-
Dan menschebloet verzoent. Bezie hem eens: hoe stijf
Hoe stockstijf gaept de knecht! Kan niemant aen een wijf
Geraecken, zonder dus door 't velt te loopen brullen,
Gelijck een wilde bors? het hair met spogh te krullen?
Te huilen als een hont? ick nam 'er liever geen,
Al schonck men my de keur uit al het boereveen.
Zy hoeven 't jawoort niet zoo bijster t' overloven.
Mijn min is vier, noch kool: men hoeftze niet te dooven;
Al pratenze dat Pan, in Oostlant, by een vliet,
Zijn mallicheden zocht, en naerpeurde in het riet:
Dat hy, om d' oude maen by avont te begorden,
Ging mommen, als een bock, ja zelf een bock most worden,
Indien men 't zeggen magh, daer 't niemant ziet, en hoort.
Wel vryer, wel hoe dus? heeft zy uw oogh bekoort?

ADELAERT.

Bekoort? ja wel te recht: nu worde ick eerst gevoelyk.
Al smolt menze al in een, geen schoonheit is zoo goelijck,
Zoo degelijck als zy. Wat heb ick daer gezien!
Een beelt van zuiver sneeuw, met neêrgeboge kniën,
Noch witter dan het vel, waer meê zich Pan bekleede.

REY.

En schepte ghy geen' troost uit haer oprechte bede?

ADELAERT.

Ja, honigh; want zy badt: O Pan, beloon het hem,
Die my te hulpe quam op mijne heesche stem.
Hoe kan zoo groot een deught by my haer' geur vergeten?
Bescherm hem, nu de Raet te keure is neêrgezeten.

REY.

Zoo gaet het vast, ghy spant alleen de kroon in 't hart?

ADELAERT.

Alleen, en anders geen. De bruit is mijn. Ick tart
Zoo menigh jongman, als by dochters oit verkeerde.
Geen dochter vieriger oit Godt en d' ouders eerde
Als zy, gewis een spruit van goddelijk geslacht.
Och, wist men eens wie haer ter weerelt heeft gebraght;
Al schijnenze uit het kroost haer moeders aert te gissen.

REY.

Een dochter, zoo als zy, kan licht de moeder missen.

ADELAERT.

By vlagen met gedult, tot dat d' onkundigheid
Van haer geboorterecht, dat noch verholen leit,
Allengs haer in den krop en in het hooft koom' schieten;
Dan zitze, en smilt, als sneeuw: dan gietze heele vlieten
Langs hare wangen neêr: dan berstze in klaghten uit:
Dan slaet de wedergalm in duin en dal geluit,
En helpt konijn, en haes, en jaght, en wilt op hollen:
Dan huiltze d' oogen uit, wel root en dick gezwollen.
Dan, duncktme, schijnt die zon door eenen regenboogh,
En ick, in ruighte en rief gedoken, schroom om hoogh
Te zien, en d' eenzaamheit van mijn Prinses te steuren.
O moeder! roeptze dan, ick zie uw lijf verscheuren
Van eenen wreeden wolf; u uitgaen, zonder troost;
Of verre van uw vrucht om hulp noch uitzien, Oost
En west; of in een graft verdrincken, en versmooren.
Dan smijtze uitzinnigh uit al wat haer komt te voren;
Dan denck ick: zagh de zon wel oit zoo vroom een kint,
Een weeskint, dat zoo teêr zijn moeder noch bemint,
En niet vergeten kan?

REY.

Wat noot is 't? Groote Vreerijck,
Een Heerschap zoo geacht, zoo lantrijck, en zoo veerijck,
Bemintze zoo, gelijk den appel van zijn oogh.

ADELAERT.

Ja, wie bemintze niet? wie zet haer deught te hoogh?

Zy verfde noit haer wang met moerbay, of morellen.
Zy looght noch bleickt geen hair. Zy zoekt geen jonggezellen.
Zy schuwte de ledigheid, al even kloeck, en kuisch;
Het zijze jaegde in duin, of neêrzett' binnen 's huis,
En overpeinze al stil wie alles kan besturen.
Dat tuight het huisgezin: dat tuigen al de bureu.
O Hageroos, uw vier ontvonckt mijn ziel, als stroo.

REY.

Vat aen, daer is de hont, haer jaghtknaep, die zoo noô
Gebonden gaet, als ghy wel gaerne gingt gebonden
Aen 't hairsnoer van een wijf. Zij heele uw zoete wonden:
Ick ga vernemen wien de keur hebbe uitgepickt.

ADELAERT.

Ick volgh, zoo ras als hier mijn zaecken zijn beschickt.

HAGEROOS. ADELAERT.

HAGEROOS.

Zijt ghy dat, Adelaert? o Koning van de helden,
Hoe kan ick uwe deught, uwe vromicheit vergelden,
Die minder ben van staet, en slecht, en min gezien?
't Is billijck, dat ick dit naer mijne maght verdien'.
Gebruickme t' uwen dienst, uw leven lang, in eere!

ADELAERT.

Ghy, Schoonste, bietme meer dan ick op u begeere,
Of oit verdienen kost. Wie zou een maeght in noot
Verraden? dat waer schande. Ick breng u Hazepoot:
Hy springt en janckt om u, van blijchap en verlangen.

HAGEROOS.

Koom hier, mijn toeverlaet! koom herwaert: kus mijn wangen,
Mijn lippen, mont, en hant: dat ick u strijcke en streel',
En afwissch' stof, en zweet. Geen molsvel, geen fluweel
Is zachter dan dit vel. Hebt ghy uw Vrouw gevonden?
Waer staektghe, toen ik riep?

ADELAERT.

Geluckigh zijn de honden:
Zy worden zelfs gevrijt, gelickt, gestreelt, gekust.

HAGEROOS.

Wat zeght ghy, Adelaert?

ADELAERT.

Ick zegh, het is een lust
Te zien, met welck een gunst en liefde oock stomme dieren
Den mensch bejegenen, en die hun weldoen vieren:
Noch schelt de domme mensch de dieren redeloos.

HAGEROOS.

De dieren zijn getrouw, de menschen overboos:
Dat zaeghtghe, daer ick lagh verlegen, en verlaten.
Wat dochter wandelt vry op vrye heerestraten,
Zoo zulck een boosheit niet gestraft wert naer den eisch.
Wy wachttten u een wijl, en keecken reis op reis
Bekommert om. Hoe zijt ghy endelijck gevaren?
Een schrickelijcke kreet quam dringen door de blåren,
En baerde een nieuwe vrees: mijn voeten werden vlugh.

ADELAERT.

Ick vleugelde dien gast de handen op den rugh,
En trapte hem op 't hart. Uw hont quam aengesprongen
Op dat benaut geschrey. Had ick hem niet bedwongen,
Hy had den booswicht voort verscheurt, gelijck een wilt.

HAGEROOS.

Mijn toeverlaet, mijn troost, mijn boogh, mijn pijl, mijn schilt,
Mijn Hazepoot, hebt ghy mijn ongelijck gewroken?

ADELAERT.

Het scheen als of de hond uw tranen had geroken,
Uw kuisheit, en gekerm. Hy beet, met zijnen mont
In 't zant, in dezen boogh, dien hy 'er liggen vont.
De booswicht zong genâ. Ick dreef hem voor my henen,
En ondervraegde vast: waer op hy zich met weenen
Ontschuldighde, hoe Min den mensch zoo wijt vervoert:
Hy had aen 't Braessemmeir uw schoonheit korts beloert,
Toen ghy met Zwaentje, daer ter jaght, u wiescht en bade,
Hy, juist van 't spoor gedwaelt, hier aenquam, tot zijn schade,
En door de biezen zagh, by klare middaghzon,
Uw schoonheit, die de zon in top verletten kon,
En sedert in zijn brein zoo diep een voetstap plantte,
Dat zich zijn achterdocht vergeefs hier tegens kantte,
En uitgeborsten was tot zulck een onbescheit.

HAGEROOS.

Heel fraey.

ADELAERT.

Hy kermde, en kreet: de Min heeft my verleit:
Beschaeem mijn ouders niet, verdien ick dit te boeten.
Verschoon een' mensch: een paert met alle vier zijn voeten
Kan struickelen. Zoo kreeg ick deernis met zijn smart,
En bont hem d'armen los.

HAGEROOS.

Wel edel is uw hart.

'k Vergeef het hem, zoo rein als of het noit geschiede.

ADELAERT.

Dien ouden kluitboogh nam ik hem, en brenge en biede
U dien, op datghe my hier eeuwich by gedenckt.

HAGEROOS.

Ick ben te vrede, dat ghy dit een ander schenckt.

ADELAERT.

Ick bidde u, laet dien boogh in uw slaepkamer hangen.

HAGEROOS.

't Was mijn gewonte noit van iemant iet t' ontfangen.

ADELAERT.

Ick bidde u, weiger my zoo klein een vriendschap niet.

HAGEROOS.

Ghy zijt een grooter waert. Het oog, dat alles ziet,
Grondeert mijn hart, en weet hoe zeer ick u bezinne.

ADELAERT.

Zoo toon ten minste blyck van ongeveinsde minne
Te mywaert, bleeck mijn trouw, zoo trouw als gout, in noot.

HAGEROOS.

Al lengde ick uwen tijt door mijn verhaeste doot,
Noch bleef uw goude deught en weldaet onvergouden.

ADELAERT.

Ick zie, men zoektme slechts aen 't lange touw te houden.

HAGEROOS.

O borst, ghy houdt u zelf: ga hene, waer 't u lust.

ADELAERT.

Dat lijtge niet. Helaes, ter werelt wort geen rust,
Noch troost, noch laefenis voor mijne quael gevonden.

Des avonts rust het wilt in nest en hol: de honden
Gaen rusten, na de jaght, in 't hoek; het vee op stal;
De vogels in geboomte en heggen over al:
Maer Adelaert, ocharm, magh rust noch lust gebeuren!

HAGEROOS.

'k Heb lust by wijlen 't wilt zijn rust in duin te steuren,
Met brack, en hazewint; by wijlen met een' valck
Te vliegen over 't velt, daer hy, doortrapt en schalck,
De vogels in haer vlucht versteure, en weet te grijpen:
Maer reë ten dans te staen, op al wat vryers pijpen,
Vermaectme niet. Hebt ghy wat stemmighs in den zin,
Zoo breng wat stemmighs voort: ick luister naer geen min.

ADELAERT.

Een molock houd de kars voor musschen onbedorven:
Een honighbie verjaeght de snoepers uit de korven:
Een neske koeckoeck broet een anders eiers uit:
Zoo vinde ick 't ledigh nest, een ander strijckt den buit.
Zoo heb ick deze roos vergeefs in 't bijster weder
Beschut. Wat baet het hoe zich Adelaert verneder',
Haer diene, dagh en nacht, en gâslae, en behoë?
Zy luickt voor andren op, en sluit den boezem toe
Voor zijn gedienschtigheit. Ick wil die grijnzen schuwen,
En eenzaam, diep in duin, van 't wijvenaenzicht gruwen;
Vermijdenze, als een slang, vergult en glat van vel.
't Verdriet my, in den gloet van zulck een schoone Hel
Te jammeren van pijn; of 't water op de lippen
Te vangen, daer het eb de tonge ga ontglippen;
Of bleeck en afgevast te zien den leckren disch,
Dewijl het nuttigen den tant verboden is;
Of zulck een boômloos vat met water op te vullen.
Ick wil, gelijk een stier, door woudt en weide brullen.
Maer raeze ick oock van minne? o, al te wulpsche jeught!
Betrouw geen vrouwvolck meer: zy loonen niemants deught!

WOUTER. ADELAERT.

WOUTER.

Waer vindt men Adelaert? my dunckt ick hoor hem spreken.

ADELAERT.

Wel Wouter, hebtghe blint in mijn fortuin gekeken?
Wat broughtghe goets? Hoe na is 't vonnis nu gevelt?

WOUTER.

Ja wel, hoe praet ick dit? De namen zijn getelt.

ADELAERT.

Zegh op, hoe ging het toe? 'k Verlang het lot te weten.
Hoe nu? hoe dus? my dunckt, ghy ziet alreê bekreten.
Nu huil niet, slechte bloet: het sterven is ons lot.
Een mensch is stof, en breeckt, gelijk een aerde pot.

WOUTER.

Men kan een broke pot noch wel te zamen smeeren,
Maer menschen niet. Ay my, kost ick dit jammer keeren!

ADELAERT.

Laet hooren, hoe het ging: of viel het lot op u?

WOUTER.

Wat zal ick praten? angst maeckt blinde Wouter schuw:
De Heemraet had een wijl gekeven, dat het roockte,
En 't bloet van wederzij, gelijk een ketel, koockte,
Wanneer men ging te keur: het was oock tijt te gaen;
En Lantskroon zette zich met Vrerick boven aen.
De stemmen gingen om by beurte, en brogchten t' zamen
Van weérzy twalef uit, dat 's vierentwintigh namen.
Men tekende de rol, al was 't met wederzin,
Van elke zij: toen riep men blinde Wouter in,
Die most uit al den hoop twee cyferletters noemen.
Ick wreef mijn handen vast, en morde al stil: gans bloemen,
Dit kost geen koe, noch kalf: het kost'er menschevleisch!
Het Heerschap graude vast, en porde reis op reis.
Wat zou men doen? Ghy weet ick ben gezworen bode,
En roeper van ons dorp. In zulck een versche zode
Van vierentwintigh maets te grabbelen zoo los,
Zoo reuckloos naer een paer: het is geen bot of pos.

ADELAERT.

Laet hooren wie gy koost, het zy dan pos, of snoecken:
Wie 't wezen magh of niet: ick ben niet veer te zoecken.

WOUTER.

Met oorlof, brave borst, ick noemde drie en tien,
En badt terstont genâ. Daer kost een blinde zien,
Wie om zijn hoofd bestorf. Hoe mompelden de monden,
De mannen om de banck! Iek wert terstond gezonden
Om Hartman, daer hy zat, en praette by zijn moêr.
Daer lagh een huis, gelijk een hoischuur; al de vloer
Bezét van 't naeste bloet, van vrienden, volck, en burenen.
Op 't huilen loeiden stracks de stallen, en de schuren,
En weiden om het huis. De zuster hallef doot,
Viel Hartman om den hals, die kreet: het doet geen noot;
Geen Hartman is zoo weeck, dat hy om 't lot zou zwijmen.
Toen quam 'er Maetelief, en Kees, en lange Tymen.
Zijn oude vrijster Baers die keek onaertigh bang:
De tranen biggelden, als knickers, op de wang.
Hy zoendeze eens, en riep: ghy blijft geen weduw zitten.
O schoonheit, zoo ick sterf, verklaerme met de gitten,
Die in uw aenzicht staen: ick min u, by mijn ziel!

ADELAERT.

'k Verlangme doot: maer zegh waer 't ander lot op viel.

WOUTER.

Verlang zoo niet: het wil u tijts genoegh bedroeven.

ADELAERT.

Nu, blinde knecht, zegh op: waer toe dit lange toeven?

WOUTER.

De naem, daer 't lot op viel, is u te lief en waert,
Misschien uw beste vriend.

ADELAERT.

Al was het Adelaert,
Ick ben het lot getroost, en kan het leven missen.

WOUTER.

Wat noot is 't dat men 't noem? ghy kunt het zellef gissen.

ADELAERT.

Zoo hoop ick dezen dagh te sterven met den krans.

WOUTER.

Ghy moet met Hartman voort gaen loten om de kans.
Ick daegh u uit den naem des Heemraets en hun allen.
De Zuidt- en Noortzij vreesst op wien het lot wil vallen.

Geluck
Niet z
Die u
Veel
Besch
De wa
Behae
En or
Die l
Nu 't
Een
Ick l

ADELAERT.

Geluckige Adelaert, schep moedt: ghy zult altoos
Niet zuchten, onbeloont van fiere Hageroos,
Die uwen dienst versmaet, en zultze nochtans minnen,
Veel meer dan eenigh haen het puick van al zijn hinnen,
Beschut door zijnen beck, en pen, en spore, en poot.
De waere liefde is taey, en overduurt de doot.
Behaeghde 't haer, uit gunst mijn' krans te helpen strengelen,
En onder elcke bloem een' druppel daeuws te mengen,
Die langs haer wangen druipe, ick storref waert benijst.
Nu 't lot des doots getart: zy wachten: het is tijt.
Een ander trille, en beve, en hoor' van 't sterven noode:
Ick hoor geen blijder maere, en volgh van zelf den bode.

REY VAN LEEUWENDALERS.

KEER.

O, zorghelijcke lotery!
Wie van die beide treckt zich vry?
Hier schuilen doot en leven
In eene zelve bus al stil:
Het lot magh vallen hoe het wil,
Eén karel moet 'er kleven.
De Zuidtzij bidt voor Adelaert:
De Noordtzijde acht haer' Hartman waert; —
Hoe 't valle, 't valt oneven!

TEGENKEER.

Het bloet van beide is ongelijck:
Maer 't blinde lot zal arm noch rijck,
Noch hoogh noch laegh verschoonen.
Het bloet der Goden sneuvelde oock,
Toen al ons vreught verdween, als roock.
O Wout- en Veegodts zonen,
Uw deught blijft eeuwich buiten 't graf:
Uw naem neemt toe, en nimmer af:
Geen winter schent uw kroonen.

TOEKEER.

De nederlaegh van Waerandier,
En Duinrijcks jammer hebben 't vier
Van 's Hemels wraeck ontsteken.
Hoe maeckte 't Leeuwendael zoo bang!
Och, Ackergoden! och, hoe lang
Zult ghy uw zonen wreken?

HET VIERDE BEDRIJF.

WOUTER. VELLEEDE. VRERICK. ADELAERT. VOLCKAERT.

WOUTER.

Ghy lotgebroeders, die de lotbus elck by 't oor
Gevat hebt, Adelaert en Hartman, ick ga voor,
Dies volght; de Heemraet volge; en, na den Heemraet, beide
De Heerschappen ter steê, daer 't bittre lot u scheidt.
Nu staet gelijk, en zet de goude lotbus zacht
Op dezen drievoet neêr, voor ons kapelle, en wacht
Op uwe kniën de komst van Priesterin Velleede,
Die altijt spreekt met Pan: hy waert in deze stede.
Als zy de derde reis den offerhoren hoort,
Zult ghy haer zien in 't wit verschijnen in de poort,
En flucks, na d' uitspraeck, stil en stom naer binnen deizen.
Verbeitze een' oogenblick met zuivere gepeizen,
En steurt d' orakels niet door woorden of gebaer:
Zy neemt niet slof en traegh het out kapelampt waer,
En zal, gelijkke plagh, verschenen, ons ontdekken
Des Veegodts wil en eisch, en 't lot rechtvaardigh trecken

VELLEEDE.

Het lot eischt Adelaert: men offre hem aen Pan.

VRERICK.

Vertreck niet, Lantskroon, blijf: vertreck niet, Heereman
Gehoorzaemt 't heiligh lot: verdraeght het lot geduldigh.
Waer looptghe zoo verbaest? O jongeling, beschuldigh,

Bezwaer
En wil
Rijs op

Ick ach
En sch
Wie in
Bestul
En na
Gedur
Gelijk
Den H
Zoo za
En pa
De lin

Van t
De D
Zoo v
Men
De D

Welc
En v
Hoe

Helc

Zoo
Van
Uit
Gee
By
Oit
Dic

Bezwaer geen sterflijck mensch: de Godtheit kiest u uit,
En wil, datghe op uw borst dit jaerlijcks onweêr stuit.
Rijs op: onschuldigh ons: het lot heeft u gekoren.

ADELAERT.

Ick achtme heden eerst ter goeder tijt geboren,
En schatte zulck een doot wel duizent dooden waert.
Wie in de bloem der jeught aldus ten grave vaert,
Bestulpt met geenen zerck al t'effens zijn gebeente
En naem, die op de tong des Lants, by zijn gemeente,
Gedurig leeft en zweeft, ja, t'elckens weder groent,
Gelijck een jonge telgh. Wat wacht men dan? verzoent
Den Hemel door mijn bloet, dat keere uw ongelucken.
Zoo zal ick zelf mijn borst en boezem openrucken,
En pal staen, als een pael; mijn aengezicht geen verf,
De lindeboom zijn kleur verschieten, daer ick sterf.

VOLCKAERT.

Van twintigh daelde geen zoo welgemoedt ter zielen.
De Doot joegh andren voor: ghy volghet haer op de hielen,
Zoo vrolijck, ofze u leidde op eene bruiloftsfeest.
Men twijfelt, wie van bey het meeste schriekt en vreest.
De Doot is stout, en trots: ghy tartze, en zijt noch stouter.

VREERICK.

Welaen dan, volgh, 't is tijt, het spoor van blinde Wouter,
En voegh u tusschen beide, als 't immers wezen moet.
Hoe raectt onze offerwijze op enen betren voet?

HEEREMAN. LANTSKROON.

HEEREMAN.

Helaes! wat ongeluck, wat rampspoet komt u over?

LANTSKROON.

Zoo treft de blixemstrael de leste telgh en lover
Van onzen lauwerboom, den stercken Waerandier,
Uit 's Woutgodts struick geteelt, gesproten. Nu is hier
Geen tack noch telgh van Wout en Veegodt meer voorhanden,
By alle ons wetenschap: want geen der ommelanden
Oit tael of teken broght, waer Duinrijcks weduw bleef,
Die zwanger van een vrucht. haer huis met hope steef,

Dat 's Veegodts afkomst noch in hare vrucht zou bloeien,
Gelijck een willigh plagh aen onze beeck te groeien.
Zoo gaet in 't endt de boom met zijnen wortel uit.
Wat raet? dees loting is geen menschelijck besluit.
Wie durft zich tegens Godt en zijn kapelampt zetten?

HEEREMAN.

Het ga zoo 't wil, zoo 't kan: ghy moet dien scheut beletten.

LANTSKROON.

Wat middel om dien reê gespannen boogh t' ontgaen?

HEEREMAN.

Ick hoop ons Zuidtjij zal tot uitstel noch verstaen.

LANTSKROON.

De Noortzij nimmermeer: oock heeft de Godt der wouden.
Noch Pan, noch Wildeman, noit boete quijtgeschouden:
Al stilde men het dorp, ghy stilt den Wilden niet.

HEEREMAN.

Ghy weet wel hoe hy lacht, wanneer hy maeghden ziet.

LANTSKROON.

Wat vordert dit? hier heeft geen dochter in te zeggen.
Die schutter zal den boogh en knods niet nederleggen
Om 't loncken van een maeght: hy is te woest en wilt.

HEEREMAN.

Hy zal 't verzecker doen.

LANTSKROON.

Ghy spreekt te rijk en milt.

HEEREMAN.

Ay Heerschap, laet my slechts al heimelijck betyen.

LANTSKROON.

Ga hene, neem een proef. Het schijnen razernyen.
Mijn hoop verdwijnt in roock. O, edelaerdigh bloet!
Heb ick u voor een pijl zorghvuldigh opgevoedt,
Gelijck mijn' eigen zoon? Wat baten al mijn zorgen?
Ontzinctghe 's avonts my in 't schoonste van uw morgen?

HAGEROOS. HEEREMAN.

HAGEROOS.

Ellendige Adelaert, hoe treft het lot uw hoofd!
Beschermer van mijn eer, wat avontuur berooft

My heden van uw hulpe, en trouwe, versch gebleken?
Het lot schelt sufferers quijt. De deughden en gebreken
Zijn even waert by Pan, die geene kennis draeght:
Al roept men dat de deught den Goden zoo behaegt.
O vryers, houdt uw rust, al hoortghe maeghden schreien,
In duin, op 't eenzaem velt, of wilde woeste heien,
En werpt u om geen maeght in 't uiterste gevaer:
Men loont u averechts. Nu zult ghy op een baer
Den dooden Adelaert, te jammerlijk doorschoten,
Zien dragen nae zijn huis, en alle lijckgenooten
Zien kermen, zonder maet, op dat ontijdigh lijck,
Daer Lantskroon zit en treurt, bemorst van stof en slijck.
Zoo treft een Noortsche buy den roem van alle hoven,
Den bloesem, die den boom een' rijkdom dorst beloven:
Zoo bijt een ongedierte een wijnranck, datze quijnt:
Zoo stickt de mist een bloem, dat al haer geur verdwijnt.

HEEREMAN.

O Hageroos, 't is waer, ghy toont uw gunst met klagen,
Maer ydel. Had men 't hart, een schoone kans te wagen,
Ick zaegh hem ongequetst en scheutvry voor dat punt.
Genees den vromen helt: beproef eens wat ghy kunt.

HAGEROOS.

Ghy raest: hoe kan ick hem in zulck een' schijn genezen?
My dunckt ghy schimpt met my: oock schijnt het aen uw wezen:
Doch 't is geen schimpens tijt: men neem geen tijtverdrijf
Uit 's anders ongeluck: dit nootlot eischt zijn lijf.

HEEREMAN.

Geloofme zonder schimp, ick wenschte hem t' ontzetten.

HAGEROOS.

Al quam hier Herkules, hy kost dit niet beletten.

HEEREMAN.

Hier hoeft geen Hercules, maer eer een Circe toe.

HAGEROOS.

De Wildeman is schalck: hoe zou dit toegaen? hoe?

HEEREMAN.

De schoonheit nam wel eer een schalcker gast gevangen.

HAGEROOS.

Ay Heemraet, zwijgh: ghy zoekt my slechts met roode wangen
Van hier te jagen; zwijgh: ick hoor u met verdriet.

HEEREMAN.

Ick bidde u, luister eerst: ghy vat mijn meening niet.
Men wil uw eerbaerheit bevlecken, noch beschamen
Met zaecken, die noch maeght noch eerbare vrouw betamen:
Betrouw ons beter toe, en neem den voorslag in:
Mishaeght het u, zoo volgh dan vry uw' eigen zin.

HAGEROOS.

Laet hooren hoe ghy meent een' wolf in slaep te wiegen.

HEEREMAN.

Ulysses kost wel eer den Griekschen Reus bedriegen,
En aen den ramsbuick vast, ontsloop dat bloedigh hol.
De blinde taste slechts den rugge, ruigh van wol,
En docht niet om den gast, die hangende aen de vlocken,
Uit 's menschevreters muil behendigh wert getrocken.

HAGEROOS.

Gelijck den Wildeman by geenen blindeman!

HEEREMAN.

Te loozer is de vont, die hem beguighlen kan,
Die scherp en helder ziet uit alle bey zijn oogen.
De boschgalm heeft zelf Pan met haer geluit bedrogen.
Ga hene, ga, verschalck dien onbesuisden gast!

HAGEROOS.

Indien het mooghlijk zij, vooral oock buiten last
Van eere en zuiverheit, my waerder dan mijn leven;
Zegh op, 'k verlang wat list ghy listigh weet te weven
In dees verlegenheit.

HEEREMAN.

De list gaet boven maght.

Het vrouwvolck ringeloort en knevelt mannekracht.
Een schoonheit, opgepronckt met aengename treecken,
Bleef zelden in 't begin van haren aenslagh steecken.
Verzuim niet, zeven sterck, zoo daetlijck heen te gaen,
En treck uw bruiloftskleet en beste rocken aen,
D' een geel, en d' ander root, of goutgeel, als de doiers,
Of blaeuw, als korenblaeuw, of paers, of nog wat moiërs.

Dan bint de vlechten op met lint, dat gout verdooft.
Een zilvre riem om 't lijf: een roozekrans om 't hoofd:
De kralen om den hals: een versch geplukte ruicker
Van bloemen in de hant: een doos met lekker suicker
Beveel een andre maecht: een flesch met Rijnschen wijn,
Een' korf met glazen, rein en klaer van kristallijn,
Een lietboek en een fluit aen anderen te dragen.
Gemoet hem dus in 't bosch. Ghy zoudt een' Godt behagen,
Bekooren onverziens, in 't heetste van zijn jaght.
My dunckt ick zie hem staen; hy huilt van pijn, en lacht.
De knods, de boogh, de pijl begint den Reus t' ontzijen.
Hy noodight u in 't groen. Ghy zult hem binnen krijgen,
Rontom belegeren, verovren met een' lonck,
En brengen glas op glas; daer zoete dronck op dronck,
En fluit en boschgezang zijn zinnen zoo betover',
Dat hy in uwen schoot, of slaeprigh achter over,
Zich zelf in 't gras vergete, en zijn gety verslaep'.
Hy rijze 's morgens vry, en rispe, en geeuwe, en gaep',
Maer verge ons niemants bloet, als 't zoenfeest is verstreken,
En d' eischer van dien eisch het gansche jaer versteken.
Zoo berghet ghy Adelaert, dat Lantskroon zelf u verghet.
Ay, bergh den helt zijn lijf: hy heeft uw eer geberghet:
Zoo zal het groene woudt, de vogel in de hagen,
Gansch Leeuwendael, en elck van uwe deught gewagen.

HAGEROOS.

Ick kocht dien jongen helt zijn leven met mijn doot.
Maer wacht u, zoo my dit, gelijk het kost, ontschoot:
De heldt bleef ongeredt, en ick, in smaet en schande,
Zou ongeacht by elck, geschonden achter lande
Gaen dolen: neen, ick ben den schender pas ontgaen,
En wil zoo reuckeloos my zelve niet verraên.
Die raet is vol gevaers: ick zie geen' troost voorhanden.

HEEREMAN.

Zy belght zich des: ick bijt van boosheit op mijn tanden.
De vryers zijn te heet, de vrijsters veel te koel:
Hy liep zich doot, en zy blijft zitten op haer' stoel!

VOLCKAERT. VRERICK.

VOLCKAERT.

Wat raet met Lantskroon nu? dat Heerschap valt ons tegen.

VRERICK.

Wy zijn gewisselijck om zijn fortuin verlegen.
Indien ons Hageroos dit lot te beurte viel,
My dunckt de wilde boogh zou eer mijn eige ziel
Doorschieten, en mijn hart dat scherpe punt gevoelen.

VOLCKAERT.

De mensch is stock noch block: maer kan dit tegenwoelen
Iet vorderen? ghy weet het vonnis leit gevelt.

VRERICK.

Zy weten 't oock, en best de vader, wien het gelt.

VOLCKAERT.

Geen vader, maer een vooght, en slechts een voestervader.

VRERICK.

Geloofme vry, geen kint ging oit zijn oudren nader
Aen 't hart, als my dees spruit, mijn lieve Hageroos.
Het opvoên wortelt diep van langer hant. Ick koos
Geen eigen kint voor dit: zoo treft my 't mededoogen.
Ick houze ruim zoo waert als d' appels van mijn oogen,
En voel by my, hoe 't hart van Lantskroon zy gestelt;
Het hart, een naeuw begrijp, en al te klein een velt
Voor zuleke vyanden: de noot aen d' eene zijde,
De liefde aen d' andre zij. Hier gaet een sterck getijde.

VOLCKAERT.

De liefde moet in 't endt toch luistren naer den noot.

VRERICK.

Zoo licht niet: neen, zy lijdt en waeght eerst stoot op stoot.

VOLCKAERT.

Dan hobbelt het gemoet te langer hene en weder.

VRERICK.

Een boom valt nimmermeer met éénen slagh ter neder.

VOLCKAERT.

Hoe gaet men hem dan best met klem van woorden aen?

VRERICK.

Men moet hem minnelijck met reden ondergaen.

VOLCKAERT.

Heeft reden oock de maght hem over stach te werpen?

VREERICK.

Zoo dra niet: neen, men dientze allengs wat meer te scherpen.

VOLCKAERT.

Hy voert zijn tegenreên, het loop' dan hoogh of leegh.

VREERICK.

Men wicke in redens schael wiens reden zwaerder weegh'.

VOLCKAERT.

Indien hy, als de tong van deze schael, wou luisteren!

VREERICK.

Hoe zou, hoe kan hy 't recht van 't billijk lot verduisteren?

VOLCKAERT.

Maar een benevelt brein en luistert nergens na.

VREERICK.

In 't eerste niet: het hoort nochtans, al hoort het spâ.

VOLCKAERT.

Wel Heerschap, het wort tijt: wy dienen 't werck te spoeden.

VREERICK.

Laet my begaen, en schuw hardtneckigheid te voeden

Door eenigh dreigement, of scheltwoort, fel en bits.

Wie zacht een duin beklint, genaect allengs het spits.

VREERICK. LANTSKROON. VOLCKAERT. HEEREMAN.

VREERICK.

Velleedes uitspraeck klonck zoo luidt, gelijk een donder,

In d' ooren van het volck: het geef dan niemant wonder,

Dat ghy verslagen zit om uwen Adelaert:

Want voesterkinders zijn den voestervadren waert;

Te meer, zoo deught en geest en gunst, hun aengeboren

En ingeschapen, oogh en hart en zin bekooren:

Dit leert d' ervaerenheit den mensch, van hant tot hant.

De huisman mint veel meer zijn opgequeeckte plant,

En die hy meste en snoeide om weeligh op te komen,

Dan aengekochten gront, bezet met oude boomen;

Byzonder als zy tiere en voortbreng' zulck een ooft,

Dat alle boomgaerts tart, en strijckt de kroon van 't hoof.

Zoo hangen wy ons hart aen 't geen wy zellefs bouwen.
En zou een woeste bijl dien stam ter neder houwen;
Zy ging eerst door ons hart, dan door dien jongen stam.

LANTSKROON.

Indien uw Hageroos dit onheil overquam,
Ghy zout dit hartewee wel levendigh gevoelen.
't Valt mackelijck zijn vlack in 's anders bloet te spoelen.
Men voelt zijn eigen eerst, een anders weedom lest.
Een vreemden oordeelt vreemt, een vader allerbest.

VREERICK.

Wy stryden niet: ick heb mijn sterckheit niet te roemen.
Mijn dochter en uw zoon zijn uitgeleze bloemen;
Hoewel men zijn geslacht, en niet haer ouders, kent,
Al schijntze ons ongemeen. Ick hoopte uw abele ent
Te zetten op mijn hout: nu schijnt my dit t' ontschieten.
Zoo loopt ons hoop in 't riet: en wy, ocharm, genieten
Den bloessem, niet de vrucht, van 't lang gehoopte goet.

LANTSKROON.

Ick vat dit vonnis niet: dees bloedige uitspraeck moet
Wat anders in den zin dan in den klanck beduiden.

VOLCKAERT.

Wel Heerschap, vat ghy niet de woorden zoo die luiden?

HEEREMAN.

Leert ghy het Heerschap dan der Goden spraeck verstaen?

VREERICK.

Nu Heemraên, luistert toe, en hoort ons reden aen.

VOLCKAERT.

Zal Heereman my nu der Goden spraeck vertolcken?

VREERICK.

De Godtheit schuilt in bosch, in wateren, en wolcken:
Indien het anders waer', men had geen tolck van doen.
Velleede weet en leert, hoe iemant Godt verzoen'.

LANTSKROON.

Velleede leert het ons, indienwe dit begrijpen.
Men hoeft, daer klaerheit is, de hersens niet te slijpen.
De woorden brengen 't meê: de woorden leggen klaer.
Doch zoo ghy middel ziet, hem (zonder Lantgevaer
En plagen op den hals van 't arme volck te halen)

Te redden; wijs het aen. Men kan maer eens verdwalen
In zulck een wightigh stuck. Ghy hoort den eisch van 't Lot.

LANTSKROON.

Ick hoor den eisch of niet. Is Godt nu tegens Godt?

VRECKER.

Geensins: geen Godtheit sprack noch oit zich zelve tegen.

LANTSKROON.

't Is dan nootzackelijck hier anders meê gelegen.

VRECKER.

Geef roden van dat woort, indien ick 't vatten zal.

LANTSKROON.

Eischt Pan een' ram, of boeck, of stier uit onzen stal?

VRECKER.

Hy eischt ons Adelaert, dat bitter valt te zwelgen.

LANTSKROON.

Hy eischt dan 't bloet van Helt, die schoot geen andre telgen.

VRECKER.

Wat raet? wie verreght Pan een andere offerboet?

LANTSKROON.

Hy eischt dan 's Woudtgod's neef, ten zoen van 's vaders bloet?

VRECKER.

Wat sterflijck mensch kan Gode of durf Hem wetten stellen?

LANTSKROON.

Een ongevoelijck mensch kan licht een oordeel vellen.

VRECKER.

Ick oordeel niet, maer spreek Velleedes oordeel na.

LANTSKROON.

Zoo schut men met mijn ramp een algemeene schâ.

VRECKER.

't Gemeen heeft deze schâ nu twintigh jaer gedragen.

LANTSKROON.

De bloessem van ons zijde is zevenmael geslagen.

VRECKER.

Het lot viel twalefmael de Noordtzij fel te beurt.

LANTSKROON.

Dit achtste weeght veel meer dan al wat ghy betreurt.

VRECKER.

Men houde ons buiten schult! dat lot was hem beschoren.

Zoo hangen wy ons hart aen 't geen wy zellefs bouwen.
En zou een woeste bijl dien stam ter neder houwen;
Zy ging eerst door ons hart, dan door dien jongen stam.

LANTSKROON.

Indien uw Hageroos dit onheil overquam,
Ghy zout dit hartewee wel levendigh gevoelen.
't Valt mackelijck zijn vlack in 's anders bloet te spoelen.
Men voelt zijn eigen eerst, een anders weedom lest.
Een vreemden oordeelt vreemt, een vader allerbest.

VREERICK.

Wy stryden niet: ick heb mijn sterckheit niet te roemen.
Mijn dochter en uw zoon zijn uitgeleze bloemen;
Hoewel men zijn geslacht, en niet haer ouders, kent,
Al schijntze ons ongemeen. Ick hoopte uw abele ent
Te zetten op mijn hout: nu schijnt my dit t'ontschieten.
Zoo loopt ons hoop in 't riet: en wy, ocharm, genieten
Den bloessen, niet de vrught, van 't lang gehoopte goet.

LANTSKROON.

Ick vat dit vonnis niet: dees bloedige uitspraeck moet
Wat anders in den zin dan in den klanck beduiden.

VOLCKAERT.

Wel Heerschap, vat ghy niet de woorden zoo die luiden?

HEEREMAN.

Leert ghy het Heerschap dan der Goden spraeck verstaen?

VREERICK.

Nu Heemraên, luistert toe, en hoort ons reden aen.

VOLCKAERT.

Zal Heereman my nu der Goden spraeck vertolcken?

VREERICK.

De Godtheit schuilt in bosch, in wateren, en wolcken:
Indien het anders waer', men had geen tolck van doen.
Velleede weet en leert, hoe iemant Godt verzoen'.

LANTSKROON.

Velleede leert het ons, indienwe dit begrijpen.
Men hoeft, daer klaerheit is, de hersens niet te slijpen.
De woorden brengen 't meê: de woorden leggen klaer.
Doch zoo ghy middel ziet, hem (zonder Lantgevaer
En plagen op den hals van 't arme volck te halen)

Te redden; wijs het aen. Men kan maer eens verdwalen
In zulck een wightigh stuck. Ghy hoort den eisch van 't Lot.

LANTSKROON.

Ick hoor den eisch of niet. Is Godt nu tegens Godt?

VREERICK.

Geensins: geen Godtheit sprack noch oit zich zelve tegen.

LANTSKROON.

't Is dan nootzackelijck hier anders meê gelegen.

VREERICK.

Geef reden van dat woort, indien ick 't vatten zal.

LANTSKROON.

Eischt Pan een' ram, of bock, of stier uit onzen stal?

VREERICK.

Hy eischt ons Adelaert, dat bitter valt te zwelgen.

LANTSKROON.

Hy eischt dan 't bloet van Helt, die schoot geen andre telgen.

VREERICK.

Wat raet? wie verrecht Pan een andere offerboet?

LANTSKROON.

Hy eischt dan 's Woudtgods neef, ten zoen van 's vaders bloet?

VREERICK.

Wat sterflijck mensch kan Gode of durf Hem wetten stellen?

LANTSKROON.

Een ongevoelijck mensch kan licht een oordeel vellen.

VREERICK.

Ick oordeel niet, maer spreek Velleedes oordeel na.

LANTSKROON.

Zoo schut men met mijn ramp een algemeene schâ.

VREERICK.

't Gemeen heeft deze schâ nu twintigh jaer gedragen.

LANTSKROON.

De bloessem van ons zijde is zevenmael geslagen.

VREERICK.

Het lot viel twalefmael de Noordzij fel te beurt.

LANTSKROON.

Dit achtste weeght veel meer dan al wat ghy betreurt.

VREERICK.

Men houde ons buiten schult! dat lot was hem beschoren.

LANTSKROON.

Ick heb hem hierom niet tot mijnen zoon verkoren.

VRERICK.

Al sneuvelt hy, wy staen in tal nog ongelijk.

LANTSKROON.

Het scheelt slechts vier: uw zijde is ruim zoo volleckrijck.
Dees eenige overtreft alle anderen in waerde.

VRERICK.

Hier gelt geen waerde of bloet, of wie hem won, en baerde.

LANTSKROON.

Hervat de keur nog eens.

VRERICK.

Beschimp het recht van Godt.

Dat lijdt de Noortzij niet: zy houdt zich vast aen 't lot.

HEEREMAN.

Het dient haer nu: zy dorst het eertijts tegenstreven.

VOLCKAERT.

Toen viel het ongelijk: zy most het nochtans geven.

HEEREMAN.

Zy keeck ook bang genoegh.

VOLCKAERT.

Maer banger niet dan ghy.

VRERICK.

Nu Heemraet, houdt gemack, en rust van wederzij.

LANTSKROON.

Men zal de Godtheit eer door zulck een offer tergen.

VRERICK.

Zoo most de Godtheit zelf ons niet dit offer vergen.

LANTSKROON.

Zoo most men godlijk bloet niet hangen aen de keur.

VRERICK.

Uit keurkrackeel ontstont dan licht een erger scheur.

LANTSKROON.

Het ga zoo 't kan, zoo 't wil: men moet zich noch beraden.

VRERICK.

Hoe lang beraên? men moet het offer niet verspaden.

LANTSKROON.

Men stelle een' onverlaet of booswicht in zijn steê.

VREERICK.

Dat brengt het Lantgebruick noch zoenrecht geensins meê.

LANTSKROON.

Verandert het gebruick: de noot verkeert de zeden.

VREERICK.

Men is uit hoogen noot tot dit altaer getreden.

LANTSKROON.

Wanneer geneest ons Pan van zulck een lange smert?

VREERICK.

Zoo dra de wilde boogh hem micke naer zijn hart.

LANTSKROON.

Velleede spelde dit vergeefs een ry van jaren.

VREERICK.

Te zijner tijt zal Pan verzachten, en bedaren.

LANTSKROON.

En ondertusschen komt dees Lantplaegh om mijn' zoon.

VREERICK.

En om meer anderen. Zoo wort men ramp gewoon.

VOLCKAERT.

Ja, Heerschap, recht; zoo leert een Lantheer meê gevoelen
Hoe dit een lantman smert.

HEEREMAN.

Ghy zoekt uw moet te koelen
Met schimpen op den Heer. Wat quelt ons Volckert nu!

VOLCKAERT.

Wat quelt ons Heereman! Hoe na zal 't recht, om u
Of 't Heerschap hier van daegh zijn' gang niet kunnen krijgen?

VREERICK.

Terwijl men handelt, laet, ay laet den Heemraet zwijgen,
Of spreken met bescheit: men geef de reden plaets.

Ghy waert, vóór 't Lantgeschil, van outs getrouwe maets.

Al ging de vrê van honck, zy kan noch weder komen:

Zy groeit wel weder aen, als afgehouwe boomen.

Wat my belangt, ick zie de vruchten van den twist,

En hoe men in den twist van weêrzy zich vergist,

En door 't vergissen elck om eige schult moet bloeden.

Nu dient men noch by tijts het quaetste te verhoeden,

Op dat geen boozer lucht zich in dees pleitkoorts meng',

En Zuidt- en Noortzij beide om hals en have breng;
Dies laet ons elck met raet en daet den oirbaer ramen.

LANTSKROON.

Verschoont mijn' zoon, en brengt van wederzij te zamen
Wat voort tot pais, en vrede, en rust gedyen kan.
Ick geef mijn stem aen u.

VRECKER.

Gehoorzaem Vader Pan:

Wy zullen morgen vroege van 't ander gaen beginnen.
Wie andren winnen wil, moet eerst zich zelf verwinnen.
De kudde volght den ram gewilligh op zijn spoor.
Getroost u Adelaert, en geef het recht gehoor.

LANTSKROON.

Wat baet nu al mijn zorgh, zoo menigh jaer gedragen?
Ick rechte een' winthont af, en worgh hem voor het jagen.
Ick voekte een veulen aen, en jaegh het in zijn doot.
Ick leerde een' schoonen valck, en drenck hem in de sloot.
Neen Adelaert, mijn zoon, ick geef u zoo niet over.
Ick ly niet, dat men my beguighele, en betover'.
Hack beucken af tot brant: legh rijbsbosch op het vier:
I'ou eick en elzen om: verschoon den lauwerier:
Verschoon het eeuwigh groen: laet ander loof verwelcken.
Ick voedde hem niet op, om koe of schaep te melcken;
Een kudde of ossendrift te drijven langs den wegh;
Of braem en bes om loon te lezen op een hegh;
Maer naer den eisch des struicks, waeruit hy is gesproten;
Geensins om zulck een' schat te hangen aen dit loten.
Indien de boogh hem trof, wie heelde oit zulck een smert?
My dunckt die droefheit viel my, als een steen, op 't hert.
Men sla wat anders voor: men kreuck' dit bloedigh oordeel.
Geen vonnis leit zoo vlack, of godlijck bloet heeft voordeel.

WOUTER. LANTSKROON. VRECKER.

WOUTER.

Och Heerschappen, staet by: och Heemraet, staet ons by:
De Zuidtzijde is in roer, en al de Noorder zy.

Men graeft de paden op: de huisman raept vast steenen.
De meester en de knecht, het dorp is op de beenen.
De wijven huilen vast. De koe, het kalf, al 't vee
Dat bulckt en blaetze na. Ick huil mijn hart in twee.
De jongers komen voort met vorcken, schup, en haecken,
Met zeissen, stock en tang: een ieder past te raecken.
De zonnwagen hangt en helt al steil en schuin
Voor over in de zee, geen hantbreet boven duin.

LANTSKROON.

Wat vraeght ghy naer de zon? laet ros en wagen rollen.

WOUTER.

Och, Heerschap, zinckt de zon. zoo raeckt het Lant aen 't hollen!
Men wacht den Wildeman: hy stapt al brullende aen:
Hy weet van dit krackeel. Wie kan hem tegenstaen?
Hy ruckt de boomen uit met aerde, en stronck. en wortel.
Verrascht hy Leeuwendael, hy trapt het vleck te mortel,
Of zet het al in brant wat heint is of ontrent.
Och, komt de Wildeman, zoo loopt het op een endt.
De maeghden staen gereet om Adelaert te leien,
Te wasschen in de beeck, te kranssen, te beschreien:
Zy wachten slechts op 't woord: och mannen, geeft het woort!

VREERICK.

Nu, Heerschap, kort beraet: men wil ons fel aen boort.
Ay, geef u zelveu toch, om beters wil, gevangen.

LANTSKROON.

Och Adelaert, mijn zoon! — Zoo ga het lot zijn gangen.

REY VAN LEEUWENDALERS.

KEER.

Nu volgh ons volgens 't Lantgebruick,
Helaes! een hardt gelagh:
Wy gaen met becken, krans, en kruick
U naer de zuiverplaets geleien,
En zuivren, kranssen en beschreien.
Toen Oostwey, ouder dan de dagh.
Gestarrent, zon, en maen,
De Zon zag ondergaen,

En d' eerste reis voor over rollen,
Geraeckte al 't Lantschap aen het hollen:
Het klonck met schup en tang
Op beekens, en keeck bang:
Het huilde en kermde: o smart:
O keer dien gouden klood.
Hoe valt ons d' oude nacht op 't hart
Voor eeuwigh! schut den noot!
Die lamp te derven, is een doot.

TEGENKEER.

Out Oostwey, droef in slaep geschreit,
Ontwaeckte 's morgens vroegh
Met vreught uit zijn onnozelheit;
Toen d' uchtend, voor den Zonnewagen,
Die naere grijzen quam verjagen,
De lucht allengs wat blijder loegh,
En 't volleck uit de wey,
Den doier van het ey
Der weerelt, of de schijf der schijven
Zoo schoon vergult zagh boven drijven,
Gelijckze 's avonts zonck.
Maer ach, dees heldre vonck
Voor eeuwigh uitgedooft,
Met eenen kouden steen,
Ons van die hope en troost berooft.
Het graf verwacht het been:
De geest zal waeren hier beneën.

Wy
Mijn
Die
Dat
Het
Goc
Mèc
Wa
O z
Dac
En
Dat
Wa
En
Als
He

Mi
GH
En
Be
Ni
Re
Va
G

N
E
D
'k
I
Z

HET VIJFDE BEDRIJF.

LANTSKROON. ADELAERT. VRERICK.

LANTSKROON.

Wy naecken de offerplaets: helaes, men kan niet spader.
Mijn waerde zoon, vergeef, vergeef het uwen vader,
Die als zijn eigen kint, u opvoedde in zijn huis,
Dat hy, geperst door noot, en schricklijk Lantgedruis,
Het onverzoenbaer recht des Zoendaghs niet kan schorten.
Godvruchtigheit verbiet de Godtheit te verkorten:
Mêdoogenheit gebiet dat ick uw leven spaer'.
Wat voelt mijn geest een' strijt! o wreet verzoenaltaer,
O zode, durftghe wel het bloet der Goden lecken,
Daer lindschaduwen oock spin en padden decken?
En zal dit heiligh root besprengklen 't groene bedt,
Dat noit met zulck een bloet gevlackt wert, en besmet?
Wat raet, mijn kint? De zon van uwe jeught aen 't blinken,
En naulix opgegaen, begint in 't gras te zincken,
Als d' andre zon in duin: maer dees keert morgen weër;
Het licht van uwe jeught en jongkheit nimmermeer!

ADELAERT.

Mijn vader, langer niet mijn vader in dit leven,
Ghy hebt uw eigendom de Godtheit zelf gegeven,
En ick my zelve gansch vereert aen 't algemeen;
Benijme niet die krans, een lot, dat ieder een
Niet toevalt. Laetme gaen den schutter zelf verrassen.
Rechtschappen karel past op dootshoofd noch grimassen
Van grijns of schors des doots, die kinders hier vervacrt,
Geluckigh sterft hy, die zijn doot met eere paert.

VRERICK.

Nu hoor ick Waerandier noch leven in den zone,
En ken hem in zijn kroost. Dat Vader Pan u kroone,
Die uwen vader volght in moedigheit en deught.
'k Geloof zijn assche springt en huppelt nu van vreught;
Indien de beenders noch, in hun geruste stoelen,
Zich moeien met ons lot, en iet van 't weereltsch voelen.

Hy scheidde met dit woort, van Koenraets arm gestut:
»Ick leefde minst voor my, en sterf om 's anders nut".
Ga hene, groot dien helt: vertel hem d' ongelucken,
Die, na zijn ongeluck, niet lieten ons te drucken.

LANTSKROON.

Mijn zoon, indien u noch iet weereltsch quelt, en smart,
Ontdeck my voor het leste al wat 'er leit op 't hart.
De Hemel blijve op ons in eeuwigheit verbolgen,
Indien wy uw verzoek en jongsten wil niet volgen.

ADELAERT.

Ick heb een bede op u, en twijfel 'er niet aen,
Zy wort gewilligh van u beide toegestaen
Aan een, die gaerne sterft, en vrolijcker zal sterven,
Indien hy na zijn doot 't beloofde magh verwerven.

VRERICK.

De lantkapel, de beeck, de lindeboom, de lucht,
Het velt, het stomme vee, de vogel in zijn vlught
Getuige van uw bede, en 't geen wy u beloven.

LANTSKROON.

De donder sla het ooft met vlaegh op vlaegh van boven;
De hagel sla met kracht den bloessem op den boom,
Houdt elck van ons u dit niet eerelijck en vroom.

VRERICK.

De koe ga grazeloos en dor en mager quijnen;
De vogel schuwe ons lucht, de duin verjaegh de knijnen,
De visscher vange en visch' gedurigh achter 't net;
Indien men dezen eedt niet nakome, als een wet.

ADELAERT.

Houdt op, ick ben gerust, en zonder eedt te vrede.
Uw woort is my genoegh: ook ick wil met geen bede,
Die hooger dan de maght, en boven reden ga,
Belasten eenigh mensch, noch moeien tot zijn schâ.
Ghy, vader, weet het wel, en d' omgelege dorpen
En duinen, hoe ick 't oogh zoo vierigh had geworpen
Op schoone Hageroos; hoe de ongelegen tijt
En twist my dit geluck misgunt hebbe en benijit.
Zy blijve niettemin onschuldigh, onbesproken.
De min is keur, geen dwang. Het werde niet gewroken

Aen ic
'k Ver
Dat de
(Zy le
Met z
Haer
»Hier
Haer

Ick z
Een s
Gebeu
En pa
En vo
Mijn'

Een i
Geen
Geen
Dat t
Men
En w

Mijn

Mijn
Wae
• Ontff
Zoo I
Dien

De C
Sche

Dat
Ga r
Uw

Aen iemant, die mijn woort ter quader trouwe hiel.
'k Verzoek alleen op u, indien het zoo geviel,
Dat deze schoone bloem oock maeght quam t' overlijden
(Zy leve na mijn doot), ghy woudt mijn grafsteê wijden
Met zulck een zuiver lijck, en onder éénen zerck
Haer zincken in mijn graf, met dit gedicht, en merck:
»Hier sluimert Hageroos, by Adelaert gezoncken:
Haer koudt gebeente kan zijn assche noch ontvoncken».

LANTSKROON.

Ick zweer, zoo dat gebeure, en hou' het voor gewis,
Een staetsi zal haer lijck, gelijkze waerdigh is,
Gebeuren, langs den wegh, bestroit met groene meien,
En palm en lauwerier; ick zelf de baer geleien,
En volgen hangends hoofts, en storten overluit
Mijn' zegen over uwe en hare beenders uit.

VRECKER.

Een ieder wil zijn gunst aen zulck een staetsi schencken;
Geen huisman dan zijn vee in sloot of beke drencken;
Geen koe zal haren mont eens zetten aen het gras;
Dat treure, als of zijn groen verflenst, verstorven was.
Men zal uw' zerck rontom beplanten met cypressen,
En wenschen, datze in 't graf uw minnevier magh lesschen.

ADELAERT.

Mijn vader, laet ick u omhelzen met een' kus.

LANTSKROON.

Mijn zoon, dat geene doot d' oprechte liefde blussch',
Waermede ick u, een wees, uit vaderlijk ontfarmen
Ontfing in mijnen schoot, en druckte met deze armen
Zoo hartlijk aen mijn hart, het welck benauwt, alreê
Dien wilden pijl gevoelt. O smert! o hartewee!

ADELAERT.

De Goden loonen u al 't goet, aen my bewezen;
Schip moedt: rechtschapenheit behoort geen' pijl te vreezen.

VRECKER.

Dat ick u mede omarme, o roem van Leeuwendael!
Ga rustigh hene: sta zoo pal, gelijk een pael.
Uw vromicheit zal doot, en boogh, en pijl vervaren.

ADELAERT.

Dat u de Goden lang tot nut der menschen sparen!
Ontslame: laet ick my vernederen op mijn kniën,
En voor de Lantkapel noch d' uiterste eere biën
De Godtheit, die my wacht ten offer, haer beschoren.
O Vader Pan, ben ick uit 's Woudtgod's stam geboren,
En eerde ick altijd vroom de Godtheën van de jaght,
Van acker, bosch, en vee, en wat men heiligh acht,
Zoo laet u door mijn doot voor 't lest genadigh stillen:
Verbië zulck offeren, dit jaerlijcks menschespillen;
Een bloetwel al te zwaer. Vermorwt u 's volcks geklagh,
Zoo geef dat Leeuwendael eens adem scheppen magh.
Hier op neem 't offer aen, dat wy u beiden schencken.

VREICK.

't Gaet wel, de Godtheit schijnt u gunstigh toe te wencken.

ADELAERT.

Nu entlijck reë gestaen voor 't outer van den boom.
Waer blijft de Wildeman? ick wacht hem, dat hy koom'.
Ay, Vader Lantskroon, ay, wat keert gy 't hoeft ter zijde?
Wat schroomt ghy het geluck, dat my fortuin benijde,
En weigerde al te lang, t' aenschouwen? Keer u om.
Zoo tart mijn hart den pijl, en heet hem wellekom.
De Wildeman genaect: zijn schreden zijn niet verre.
Ick zaegh mijn heil voltoit, zoo nu mijn morgenstarre,
Mijn lieve Hageroos hier tegenwoordigh stont,
En my gewaerdighde, mijn geest met haeren mont
Te vangen, als de ziel ter hartwonde uit zal vaeren,
Noch root en warm yan bloet; van bloet, het welck ick gaeren
Ten besten geve, indien ick in haer gunste sterf.

WILDEMAN.

Hier is de Wildeman, de Lantplaegh, het bederf
Der wrevelmoedigen, die d' Ackergoôn onteeren.
Hy liet zich van geen' Reus noch Herkules braveeren,
Van Moor, noch Polyfeem, noch hallef man en paert,
Noch menschevreters, die afgrijslijk wilt van aert,
Gebogen voor zijn' boogh en knodts, zich lieten binden.
Hy groeit in menschejaght, in rooven, en verslinden,
En stapt waer hem de wraeck der Goden henedrijft.

Het gelt m
Waeracht
Sta vast, o
Daer leit l
Nu stijgh
Welaen, m
Mijn wolle
Gedoogh d
Nu op den
Des pijls a
Nu aengel

Maer aller
Dat uwent
Mijn lief,
Uw trouw
En trede i
Geen scho
En aenleg

Och Hage

Wat razer
Vertreck,

Zoo moet
Zoo sterfz

Ghy sterv
Voor 't m
Ick ly het
De Goden

De Goden

Het gelt nu Leeuwendael, dat noch krackceelen blijft.
Waerachtigh dat 's het wit, het welck ons past te raecken.
Sta vast, dit horenpunt zal door de ribben kraecken.
Daer leit het quastigh hout, ons knodts, zoo langh in 't gras.
Nu stijgh dien heuvel op, en mick, en schiet hem ras.
Welaen, mijn fixe boogh, ghy hebtme noit bezweecken;
Mijn wollefspees, te taey in 't recken, om te breecken,
Gedoogh dat ick u spann' veel stijver dan voorheen.
Nu op den nagel eerst de scherpheit van het been
Des pijls aldus beproeft: het noodighste moet voorgaen.
Nu aengeleit: sta vast; sta vast, dat zal 'er doorgaen!

HAGEROOS. ADELAERT. VRERICK. WILDEMAN.

HAGEROOS.

Maer allereerst door my. De Wilde treff' mijn hart,
Dat uwenthalven koen den strengen moortboogh tart.
Mijn lief, mijn Adelaert, omhels my eens voor 't leste:
Uw trouw verplichte my: nu geef ick 't lijf ten beste,
En trede in uwe plaets. Wat toeft de Wildeman?
Geen schooner wit dan dit. Dat hy den moortboogh spann'
En aenlegge op mijn borst. Schiet toe, schiet toe, ghy rover!

ADELAERT.

Och Hageroos, mijn bloem, mijn troost! wat komt u over?

VRERICK.

Wat razerny is dit? wat dolheit komt u aen?
Vertreck, ick ly het niet.

HAGEROOS.

Hoe kan ick schooner staen?

Zoo moet een lief haer lief beschutten, en beschermen.
Zoo sterfze, wel getroost en vrolijk, in liefs armen.

ADELAERT.

Ghy sterven? neen gewis. Dat ghy uw leven spilt
Voor 't mijn, en uwe borst my diene voor een' schilt,
Ick ly het niet: vertreck, vertreck, mijn uitverkoren.
De Goden eischen my, ten zoen van Hunnen toren.

HAGEROOS.

De Goden wraecken my, zoo 't offer Hun mishaeht.

VRERICK.

Hier wort een jongelingk vereischt, en geene maeght.

HAGEROOS.

Welaen, zoo laet een pijl dan twee gelieven paren,
En recht door mijne borst in 's minners boezem varen,
En hechten hart aen hart, en lijf aen lijf te hoop.
Zoo paren minnaers best: men leit geen' vaster knoop.

WILDEMAN.

Dat gelt dan man en wijf: ick zweer het by den Vader.

VRERICK.

Vertreck, mijn kint, hy schiet, hy schiet u bey te gader!

HAGEROOS.

Schiet toe, ghy Wildeman, schiet toe: schiet toe: geen noot
Al wie uit liefde sterft, die sterft de zoetste doot.

ADELAERT.

Hou op, o Wildeman! o Hageroos, mijn leven!

HAGEROOS.

Doorschiet mijn' boezem eerst.

WILDEMAN.

Ghy zult 'er beide kleven.

Ick ken noch maeght, noch knecht, wie achter staet, of voor
De boogh en pijl zijn blind. Dat kost, dat gaet 'er door.

PAN.

Hou op, o Wildeman: gehoorzaam ons geboden:
Ontspan den wilden boogh; *nu mickt ghy naer ons hart.*
Het huwlijck van een paer, geteelt uit Ackergoden,
Vereenigh' Leeuwendael, na zoo veel twist en smert.

VRERICK. LANTSKROON.

VRERICK.

Geloofst zij Vader Pan, bezorger van ons allen!
Hoe staet de Wildeman? de moedt begint te vallen:
Hy treckt de schouders op, en schudt zijn hoofd, noch warn
Van toren. Hy bedaert, en schort met zijnen arm
En ocksel vast de knodts, en deist, niet zonder stenen.
Zoo druipt een suffer af, die tusschen zijne beenen
Den staert vast intreckt, als een dogh hem veel te sterck
By d' ooren heeft geschudt, gebeten uit het perck.

LANTSKROON.

Geloofst zij Vader Pan, bezorger van ons allen!
Men offre hem geen koe, noch kalf, maer heele stallen,
Hy toomt den Wildeman, verschoont het vrome bloet,
Uit 's Woudtgods struick geteelt. O Leeuwendael, schep moedt!

VRERICK.

Maer zie dit vrolijk paer elckandere nu kussen,
En vryen, mont aen mont; wy hangen ondertusschen
Om d' uitspraeck van Godt Pan in twijfel. Hoe? wat is
Het hart van Pan? wie melt ons dees geheimenis?
Wat paer, uit Ackergoôn, en goddelijcken bloede,
Vereenight Leeuwendael? naerdien men noit bevroedde
Waer Vredegunt belande, of van een kint gelagh;
Het eenigh, daer de hoop van Duinrijcks stam op zagh.
'k Geloof, Velleede zou 't orakel niet ontvouwen.

KOMMERIJN. VOLCKAERT. VRERICK. LANTSKROON.

KOMMERIJN.

Ick koom ter goeder tijt uit andere landouwen,
Naerdien ick spreken hoor van onze Vredegunt.

VRERICK.

Wat zegtghe, bestemoêr?

KOMMERIJN.

Met oorlof, Heemraet, kunt
Ghy my berichten, of de vondeling magh leven?
Is Volckaert niet uw naem?

VOLCKAERT.

Het zij zoo: dat's om 't even.
Wat leit u aen mijn' naem? men noemtme zoo van outs.

KOMMERIJN.

My dunckt ick kende u eer, en ken u noch, Godt woud's!
Berichtme toch van 't kint, dat iemant in de heggen,
Op uwe hofstede, eer te vondeling liet leggen.

VRERICK.

Hoe moeder? kent ghy dat? en zijn gelegenheit?
Of schort het u in 't hoofd?

KOMMERIJN.

Geen mensch kan u bescheit
Van zijn geboortelot, en staet, en oudren geven
Als ick.

VRECKER.

Hoe komtghe hier?

KOMMERIJN.

Den Rijnstroom afgedreven,
Uit eenen hoeck, daer oock de tweedragt op de been,
De rust versteurt; en 's nachts my Vredegunst verscheen,
En riep: »vertreck, eer u hier nieuwe ellenden drucken,
Bezoek ons out geweest, het zal u daer gelucken».
Hoe heeft my d' ouderdom verandert, en mijn buurt!

VOLCKAERT.

'k Vertrouw, de Hemel heeft haer herwaert aen gestuurt:
Ick ken dit aengezicht, ick bidde u hoortze spreken.

LANTSKROON.

Heeft iemant van ons vleck erghlistigh dit besteken?
Zie voor u, bestemoër, en stel ons niet te leur
Met logentael, of droom: ghy staet hier voor de deur
Der Lantkapelle, en kunt de Godtheit niet bedriegen.

KOMMERIJN.

Laet andren vry haer tong verhuren om te liegen,
Te beuzelen by 't volck, dat gaerne wort gestreelt:
't Is mijn gewoonte niet; hoe zeer ick ben misdeelt
Van 't Avontuur, dat my, van have en man versteken,
Zoo lang heeft omgesolt in onbekende streken.

VRECKER.

Ghy geeft uw zeggen schijn van waerheit, en van rêen:
Maer komt uw rede niet in alles overeen,
Zoo wil het haperen: men zal uw woorden wegen.
Hoe is uw naem? Hoe is 't met uw fortuin gelegen?

KOMMERIJN.

Mijn eigen rechte naem is Kommerijn, en stemt
Geheel met mijn fortuin. Ick ben hier niet zoc vreemt,
Of wert 'er opgevoedt, gewonnen, en geboren.
'k Heb bey mijn ouders vroegh, ocharm, te vroegh! verloren.

Het Leeuwendaelsch krackeel stont my te bijster duur,
Het koste goet en bloet, en leerde een weeuw, hoe zuur
Men aen zijn' nootdruft raeckt, daer luttel valt te winnen.
Ick zworf in ballingschap rontom, en, kloeck aen 't spinnen,
Beholpme in eerbaerheit alleen, en onhertrouwt.

VRERICK.

Zy zworf van deur tot deur, en komt hier arm en out,
En brouwt, om wat genots, de waerheit met de leugen.
Heught u van ons krackeel?

KOMMERIJN.

Wie kan dit beter heugen
Dan my, die 't eeuwigh smert, dat dit krackeel ontstack,
Gelijck een vuile pest, en sloegh van dack in dack,
Noch feller dan een brant, onmogelijck te blusschen?
Men raeckte hantgemeen: de vroomste schoot 'er tusschen,
Die stercke Warandier (hy kreegh den naem van Helt
Niet ydel, noch vergeefs), en Duinrijck zocht geweld
Te schutten aen zijn zijde, en misverstant te scheiden;
Maer lieten 'er den hals, dat menighen beschreiden.
D'oprechte Godelief verscheide op dit gerucht,
En Lantskroon nam het kint: maer Duinrijcks weeuw, bevrucht,
Ontvloot benaewwt dien moort, en quam uit noot, in heggen
En duin, van eene vrucht, een dochter, te geleggen.
Ick vlughte aen haere zijde, en tuige u waerze bleef.

VRERICK.

Hoe hietze?

KOMMERIJN.

Vredegunt.

VRERICK.

Dat Pan het u vergeef:
Getuightghe nu een zaeck, wel twintigh jaer geleden?

KOMMERIJN.

Ay, heerschap, steur u niet: dit heeft al meê zijn reden.

VOLCKAERT.

Zijt ghy met Vredegunt uit Leeuwendael gevlucht?

KOMMERIJN.

Zoo waerlijck help my Pan! Ick berghde zelf haer vrucht,

Toen zy in duin beviel, en storf met deze woorden:
»O minnemoêr, de haet zal zoeken te vermoorden,
Door lagen of vergift, de hoop van Duinrijcks struick,
Dit arm onnozel wicht; dies wil ick dat het duick',
En schuile twintigh jaer, bedeckt voor vriend en mage".
Dit zwoer ick haer, en ley het kint in uwe hage
Te vondeling, heel vroegh, op eenen morgenstont.

VRECKER.

Ghy zorghe voor de vrucht, en niet voor Vredegot?

KOMMERIJN.

Die storf: ick hebze in duin en onder 't zant begraven,
En vliedende de twist, verkoos een stille haven.
Wat zou men doen? Ick schuwde ons Lantplaegh, vol gevaers,
En 't vleck, daer Koeman, och, mijn man! gelijk een baers,
Gekerft wiert met een mes, van Vechter, die smoordroncken
Hem neêrley, daer hy zat, zoo stil, en niet beschoncken.
Och, Koeman, och! hoe dick heb ick een' man ontzeit,
Mijn schorteldoecken nat, mijn oogen uitgeschreit?
Waer vont men ooit een weeuw, zoo stil en droef van harte,
Als uwe Kommerijn, vol kommer, en vol smerte?

LANTSKROON.

Maer wat verzekert ons van zulck een vondeling?

KOMMERIJN.

De bloetroos op den arm, en Duinrijcks merrekring,
Die Vredegunt my schonck, om eeuwich te bewaren:
Nu komt hy wel te pas.

VRECKER.

Laet zien dien ring.

KOMMERIJN.

Zeer garen.

VOLCKAERT.

Wat zienwe? Duinrijcks merck, een knijn in duin, een knijn!
Dit komt op waerheit uit: hier lieght geen valsche schijn:
't Verhael hangt hecht aen een: hier mangelt niet één schakel.

VRECKER.

Nu kan ick Pan verstaen, en zie door zijn orakel

Den klaren dagh. Dit paer, uit Woudt- en Veegodts bloet,
Ontslaet ons Leeuwendael van jaerlijcksche offerboet,
Dees Maeght is 't hart van Pan, haer grootvaêr, en behoeder.

LANTSKROON.

Koom herwaert, dochter, koom; omhels uw tweede moeder,
Omhels nu Kommerijn, en onderstutse in noot.
Z' ontvouwt ons uw geboorte, en berghde u in haer' schoot.
Men hylicke Adelaert en Hageroos te gader.
Ick stel my heden in, gelijk een Vredevader,
Op dat men haet en nijt, als in een graf, bedelf.
De Noortzij blijf voortaan een VRYHEIT op zich zelf,
Zijn' Heemraet onderdaen. Dat Volckert daer regeere
Ten beste van het volck, en twist en onheil keere.
Malkandren nu omhelst, en tot een vrede pant
Gezegt, en begroet, verwelkomt, hant aen hant:
Dit paer geluck gewenscht, het bruiloftsliet gezongen,
En met een rondedans eens in de boght gesprongen,
Ter eere van den Vrede, en onzen Vader Pan,
Die in verlegenheit zijn kinders reddan kan,
Hen zegent, na den vloeck, en, op der vromen bede,
Door Lanttwist baent den wegh tot rust, en PAIS, en VREDE.

REY VAN LEEUWENDALERS.

't Is bruiloft in de weide:

't Is bruiloft op het lant.

Nu danst om deze beide,

En huppelt, hant aen hant,

Om Hageroos en Adelaert,

Door ongeveinsde min gepaert,

Door reine liefde en trouw vergaêrt.

O, zoete zachte bant!

De Zuidt- en Noortzij paren

Zich in dit paer te hoop.

De Tweedraght is vervaren:

Men leit een' vasten knoop.

Men weet van Lantkrackeel, noch Nijt,
Van wederwaerdigheid, noch spijt:
Men zoent, omarmt, bemint en vrijt.
De Twist is op de loop.

Wy zien de huisliên blijde,
En vrolijk, nu alreê
Vol hoops van wederzijde
Krielen onder 't vee.
De Heemraet leit de Haet aen toom.
De koeien geven melck en room.
Het is al boter tot den boôm.
Men zingt al PAIS en VRÈ.

PAIS EN VRÈ.

V R E D E Z A N G

ONDER DE REGEERINGE DER HEEREN
GEERAERT SCHAEP, GARBRANT PANKRAS, KORNELIS
DE GRAEF, WOUTER VALCKENIER,
Burgemeesteren i Amsterdam.

AEN DE BURGERY DERZELVE STEDE.

Nu de Nederlandsche Leeuwen,
In het strijdperck afgerecht,
Staken dit verwoet gevecht,
En de goude d' yzere eeuwen
Sluiten, past het, dat ons Y
Deze blyschap innewy;
Dat men 't Vredejaer eendragtigh
Onder Schaep en Pankras vier,
En De Graef en Valckenier.
Amsterdam was noit zoo krachtigh

Op gewonnen slag of stê
Als op d' inkomst van den Vrê:
Want men trof, na zoo veel slagen,
't Wit van 't uitgetrocken zwaert,
Nu Borgonje u vry verklaert,
En ghy op den Vredewagen
Roemt op Vryheit, 't waertste pant
Van 't verdedicht Vaderlant.
Neêrlants Vrede schrijft nu wetten
Allen Vorstendommen voor,
Lichtze veur op 't heilzaam spoor
Met lantaernen en trompetten.
Ieder volge ons witte vlagh
In het kriecken van den dagh.
't Hol en 't hongerigh Europe
Hijght met smerte en open mont
Naer 't gemeene Vrêverbont,
Afgepijnt van lange hope
Op den toevoer van dit Lant,
Voester van zoo menigh strant.
Hoor de zeeliên en matroozen
Danssen op den waterstroom,
En uw vloten, zonder toom,
Dondren, en kortouwen loozen,
Daerze brommen op de reê,
Toghtigh naer de rijke zee.
Zie de Batavieren trecken
Naer een nieuwen Oceaen,
Langs een noit bezeilde baen,
Om meer werelden t' ontdekken,
En te boren door een as,
Zonder graetboogh en kompas.
Overvloed met vollen horen,
Zwanger van gewas en schat,
Baert een werelt in uw Stadt,
Op het steigren van haer toren,
Daer 't gestarrent voor verschiet,
Als het naer den grontbouw ziet.

Teffens steigren lant en erven
In waerdy: de Pais is milt,
Dies verrijcktze kunst en gilt.
Neering, leggende op haer sterven,
Springt ten bedde uit, en ontluickt
Met dat zy de teervlam ruickt.
Bouw nu zolders boven zolders.
Legh de kelders in tiras.
Spaer noch kranen noch windas.
Legh verdroneke weide in polders.
Mael het Haerlemsch meer tot lant,
Nu de vette teerton brant;
Zie al 't platte lant eens barnen
Op de grens, en overal,
Met een galm en dorpgeschal.
Melcker valt aen 't botterkarnen,
En oom buisman vaert gerust
Visschen op zijn buurmans kust.
Laet den krijghsman dit benijden.
En zijn hant slaen aen den ploegh,
Zaaien, maeien, spade en vroegh:
Hollant schept geen lust in strijden.
't Oorlog heeft te lang geduurt,
Dat al 't Kristendom bezuurt.
Hollant voelt zijn rugh verlichten
Van het lastigh oorloghspack,
Scheurt den schultbrief met gemack,
Daer zoovele steên voor zwichten,
En het stijft, met Aemstels raet,
Dus de zenuw van den Staet.
Draegh ons viertal op uw handen,
't Welck, als 't nutste Vredelit,
Op 't gekruiste kussen zit,
En 't Gewelt schutte op zijn tanden,
Dat den Lantpais steunen quam;
Eer zij Gode, en Amsterdam!

